

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Ústav sociálních a speciálněpedagogických věd

Bakalářská práce

Sociální kuratela a její fungování v praxi

Vypracovala: Terezie Bukovská
Vedoucí práce: Mgr. Hana Francová, Ph.D

České Budějovice 2016

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje novelizaci zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a zavedení pojmu „sociální kurátela pro děti a mládež.“ Novelizací se upřesňuje činnost kurátora pro děti a mládež.

Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se věnuje historii sociálně-právní ochrany dětí na našem území a pojmu sociální kurátela. Dále jsou v kapitole popsány činnosti sociálního kurátora pro děti a mládež, které specifikuje již zmiňovaná novela zákona. V další části této kapitoly jsou popsány instituce, které spolupracují s kurátorem pro děti a mládež. V poslední části první kapitoly jsou popsány a shrnuty změny, které nastaly po zavedení novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Druhá kapitola je věnována problémovým dětem a dětem v ústavní výchově. Ve třetí kapitole je následně vysvětlen celý proces zavedení standardů kvality, včetně popisu jednotlivých standardů.

Výzkumné šetření, které bylo v rámci bakalářské práce prováděno, mělo stanoven jeden hlavní cíl a dva dílčí cíle. Hlavním cílem šetření bylo zmapovat dopady změn v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí na činnost kurátorů pro děti a mládež. Prvním dílčím cílem bylo zjistit názory kurátorů pro děti a mládež na proces implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany. Druhým dílčím cílem bylo zmapovat, jak kurátoři pro děti a mládež nahlíží na změny v posuzování a řešení jednotlivých případů.

V rámci výzkumu byly stanoveny tři výzkumné otázky: 1. Jaké změny jsou v souvislosti se zavedením standardů sociálně-právní ochrany hodnoceny pozitivně? Jak se to v praxi projevilo? 2. Jaké změny jsou v souvislosti se zavedením standardů sociálně-právní ochrany hodnoceny negativně? Jak se to v praxi projevilo? 3. Jsou změny v posuzování jednotlivých případů prospěšné? Pokud ano, v čem nejvíce?

V empirické části bakalářské práce byla použita metoda kvalitativního šetření. Při sběru informací byla použita metoda dotazování, technikou polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumný soubor tvořilo pět sociálních kurátorů pro děti a mládež z města Brna. Při zpracování byla použita technika otevřeného kódování.

Z výsledků kvalitativního šetření je zřejmé, že díky zavedení standardů kvality do oblasti sociálně-právní ochrany dětí se sjednotil postup všech pracovníků. Zároveň se všichni oslovení kurátoři shodli na tom, že deklarované zjednodušení agendy se nenaplnilo. Dokonce mají pocit, že se agenda zavedením standardů spíše zvětšila. Nejvíce si dotazovaní kurátoři chválili rozšíření vzdělávání. Myslí si, že to bylo velmi potřebné a hlavně je to pro ně přínosné.

Klíčová slova:

Sociální kuratela, sociální kurátor pro děti a mládež, sociálně-právní ochrana dětí, standardy kvality

Abstract

This bachelor thesis is about the novelization of law num. 359/1999 Sb., about a children's social-jurist protection and about the introduction of the term „a social curatorship for children and teenagers“. The function of a curator for children and teenagers is clarified by the novelization.

The theoretical part is divided into three chapters. The first chapter is about history of social-jurist protection of children in our area and about the term „social curatorship“. As the next there is a description of children and teenagers social curator's work, which is specified in the mentioned novelization. In the next part of this chapter the institutions, which cooperate with curator for children and teenagers are described. In the last part of the first chapter changes which have become after the novelization are described. The Second chapter is about problem children and about children in upbringing institutions. In the third chapter the whole proces of introduction of quality standarts is explained and there is also the description of each standart.

The research in this bachelor thesis set one main target and two subtargets. The main target of the research was to chart how the changes in the law about social-jurist protection of children influence the work of curators for children and teenagers. The first subtarget was to find out the curators' opinions about proces of an implementation of quality standards of social-jurist protection. The second subtarget was to chart how curators for children and teenagers see the changes in an assessment and solving of individual cases.

In my research I set three questions: 1. Which changes connected with introduction of standards of social-jurist protection are positively rated? How much have the changes become evident in a practice? 2. What changes connected with the introduction of standards of social-jurist protection are negatively rated? How much have the changes become evident in a practice? 3. Are the changes beneficial in the assessing of individual cases? And if they are, in what they are the most beneficial?

In an empiric part of bachelor thesis the method of quality survey was applied. I used a method of a questioning with a half-structure interview for information acquisition. There were 5 social curators for children and teenagers from the town Brno in the final research group. I used open coding technic in procesing the research.

Qualitative investigation shows that - thanks to the introduction of quality standards to the area of social-jurist protection of children - the proceeding of every employees is united. Every addressed curators have agreed that the declared simplifacion of this agenda has not become true. They even feel that the agenda has become bigger. The addressed curators are very satisfied with an expansion of education. They think it was very necessary and it is very useful for them.

Keywords:

Social curatorship, socila curator for children and teenagers, social-jurist protection of children, quality standards

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2016

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Haně Francové, PhD. za její pomoc, cenné rady, připomínky a zkušenosti, které mi pomohly při psaní bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat rodině, hlavně rodičům, příteli a přátelům, kteří mi byli v průběhu celého studia velkou oporou.

Obsah

Úvod.....	9
1 Současný stav.....	11
1.1 Sociální kurátela.....	11
1.1.1 Historie a legislativa.....	11
1.1.2 Sociální kurátor pro děti a mládež	13
1.1.3 Okruh spolupracujících institucí se sociálním kurátorem	15
1.1.4 Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí	18
1.2 Okruh dětí, na které se sociální kurátela zaměřuje	19
1.2.1 Děti s rizikovým chováním.....	20
1.2.2 Děti v ústavní výchově	23
1.3 Standardy kvality	26
1.3.1 Standardy kvality pro orgány sociálně-právní ochrany dětí.....	28
2 Cíl práce a výzkumné otázky	31
2.1 Cíl práce.....	31
2.2 Výzkumné otázky.....	31
3 Metodika.....	32
3.1 Použité metody.....	32
3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	33
4 Výsledky	34
4.1 Kategorizace výsledků rozhovorů se sociálními kurátory pro děti a mládež – zpracované do schémat	34
4.1.1 Proces zavedení standardů kvality	34
4.1.2 Vzdělávání kurátorů pro děti a mládež	38
4.1.3 Posuzování případů a jejich kontrola	40
4.1.4 Individuální plán dítěte.....	43
4.1.5 Preventivní aktivity	45
5 Diskuze.....	48
6 Závěr.....	55
7 Seznam informačních zdrojů	57
8 Přílohy	62

Seznam použitých zkratk

ČSFR – Československá federativní republika

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

PMS ČR – Probační a mediační služba České republiky

SPOD – Sociálně-právní ochrana dětí

ZDVOP – Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je „Sociální kuratela a její fungování v praxi“. Toto téma jsem si zvolila záměrně, protože ze zkušeností z praxe, kterou jsem vykonávala v rámci střední školy na úřadě městské části Brno - Černovice, mě kurátorství pro děti a mládež velmi zaujalo. A při ohlašované změně v legislativě a povinném zavádění standardů kvality bylo téma pro mojí bakalářskou práci zcela jasné.

Osobním cílem mé bakalářské práce bylo více proniknout do problematiky kurátorství, zjistit, co přesně práce sociálního kurátora pro děti a mládež obnáší a na jakou cílovou skupinu dětí se zaměřuje. V budoucnu bych se sociální kuratele chtěla věnovat a byla bych ráda, kdybych mohla vykonávat profesi sociálního kurátora pro děti a mládež.

Práce sociálního kurátora pro děti a mládež je velmi mnohotvárná. Kurátor pro děti a mládež se musí umět vyznat v mnoha zákonech a vyhláškách. Zákony se stále mění a tak je velmi důležité vzdělávání v oblasti legislativy. Musí umět pracovat s problémovými dětmi, jejich rodiči nebo i blízkou rodinou. Velmi důležitou vlastností každého kurátora pro děti a mládež by měla být komunikace.

K získání informací a dat byla použita metoda kvalitativního šetření. Při sběru informací byla použita metoda dotazování, technikou polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumný soubor byl vybrán záměrně a tvořilo ho pět sociálních kurátorů pro děti a mládež z města Brna. Při zpracování byla použita technika otevřeného kódování. Výzkum probíhal v březnu 2016.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak na dané změny nahlíží kurátoři pro děti a mládež. Jestli je zavedení standardů nějak ovlivnilo, nebo je to pro ně naopak velké přítěží.

Z výsledků kvalitativního šetření je zřejmé, že zavedení standardů kvality do oblasti sociálně-právní ochrany dětí zlepšilo celkovou situaci na pracovištích, resp. zavedením jednotného postupu. Kurátoři pro děti a mládež standardy hodnotí jako velmi přínosné. Většina z dotazovaných však negativně hodnotí nárůst agendy. Kurátoři pro děti a mládež velmi kladně hodnotí celoživotní vzdělávání. Se zavedením standardů kvality se

vzdělávání rozšířilo z 24 hodin za rok, na minimálně 6 pracovních dnů v roce. V posledních letech, se také rozšířila nabídka poskytovaných vzdělávacích kurzů, což kurátorům umožňuje mnohem větší výběr témat. Naše společnost se stále mění a vyvíjí. Tím, že se mění společnost, se mění i děti. Někdy bývají agresivnější, jsou více problémové a právě nové vzdělávací kurzy pomáhají kurátorům proniknout do této problematiky. Vědí jak správně pracovat s dětmi a s jejich rodinami nebo i celou partou, která má často velký vliv na dané dítě.

1 Současný stav

1.1 Sociální kuratela

Sociální kuratela je souborem specifických opatření, které směřují k odstranění, zmírnění, zamezení nebo opakování poruch psychického, fyzického a sociálního vývoje dítěte (Macela, Hovorka, Křístek, Trubačová, Zárasová, 2015).

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (Česko, z. č. 359/1999 Sb.) sociálního kuratelu vymezuje zejména za účelem analyzování situace v oblasti sociálně patologických jevů u dětí a mládeže a navrhování preventivních opatření. Určuje účast na přestupkovém řízení, které je vedeno proti mladistvému. Nařizuje návštěvy u dětí s nařízenou ústavní výchovou ze závažných výchovných problémů, dětí, které jsou vzaty do vazby. Vymezuje spolupráci s Probační a mediační službou při zjišťování poměrů mladistvého pro účely trestního řízení. Dále pomoc dětem propuštěným z ústavní nebo ochranné výchovy atd.

1.1.1 Historie a legislativa

Sociálně-právní ochrana dětí tak, jak ji známe dnes, je důsledek velmi složitých a dlouhodobých společenských změn, jak na území České republiky, tak i ve světě. Jsou to změny právního systému, které se týkají občanského, rodinného, ale i trestního práva. Tyto změny jsou důsledkem vývoje hodnot a postojů ve společnosti (Pemová, 2012).

Pro naše území byl mezníkem rok 1863, kdy byl vydán říšský zákon č. 105 říšského zákoníku. V roce 1868 na něho navázal zemský zákon chudinský č. 59. Tímto zákonem byl položen základ veřejné správy ve prospěch sociálně potřebných osob a institucionalizované sociálně-právní ochrany dětí na našem území. Opuštěné děti byly umísťovány do pěstounské péče, sirotčinců, dětských domovů nebo do azylů a útulků (Špecianová, 2007).

Od roku 1904 první skupiny osob začaly spolupracovat se samosprávnými orgány, které působily v péči o dítě. Začaly se zřizovat tzv. okresní komise pro péči o mládež. Tím začaly prostřednictvím úřadů přijímat patronát nad potřebnými dětmi.

Jejich činnost byla hlavně ze sbírek v rozdělování šatstva, obuvi a stravování dětí (Špecianová, 2007).

Po 1. světové válce byly v Československu statisíce válečných sirotků. Činnost dobrovolníků začala nabývat většího významu. V tomto období vzrůstal počet ústavů pro děti opuštěné a osiřelé, ale také pro zdravotně postižené a mravně narušené. Od počátku Československé republiky byla sociálně-právní ochrana dětí řešeným předmětem. V této době vzniklo ministerstvo jako samostatný ústřední orgán. Komise pro péči o mládež se měnily na orgány výkonné a měly název okresní péče o mládež (Špecianová, 2007).

Na konci 20. let 20. století bylo na našem území přes 220 okresních péčí o mládež. Tyto okresní péče o mládež měly širokou působnost. Poskytovaly pomoc těhotným ženám, matkám, právní ochranu a pomoc nemanželským dětem, dětem z rozvedených rodin, opuštěným a ohroženým, odkázaným na cizí péči atd. (Špecianová, 2007).

Rozvoj péče o děti se zastavil v roce 1938, když bylo Československo okupováno. Zemská ústředí působila i v době okupace, byť měla omezené možnosti. Další vývoj byl velmi poznamenán změnou společenských podmínek (Špecianová, 2007).

V 50. letech 20. století sociálně-právní ochrana dětí byla prováděna přes tzv. hromadné poručenství a opatrovnictví. Touto činností byly pověřeny úřadovny ochrany mládeže při soudech. V roce 1956 byly úřadovny zrušeny a činností byly pověřeny národní výbory (Špecianová, 2007).

Dalším zlomovým rokem byl rok 1969. V tomto roce bylo zřízeno Ministerstvo práce a sociálních věcí. Ministerstvo bylo zřízeno na základě vydání zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánech státní správy Československé socialistické republiky (Špecianová, 2007).

V roce 1975 byl schválen zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení. Do tohoto zákona spadala i sociálně-právní ochrana dětí. Předposlední změnou byl zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Tento zákon ustanovuje veškerou činnost orgánů státní správy, která se podílí na výkonu sociálně-právní ochrany dětí a spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky (Špecianová, 2007).

Poslední změnou a velmi důležitou novelizací je pak přijetí zákona č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Dalšími důležitými normami, kterými se Česká republika řídí, je Deklarace práv dítěte. Tato Deklarace byla přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1959 (MPSV, 2013). Z této Deklarace vychází Úmluva o právech dítěte, kterou Česká republika resp. ČSFR ratifikovala v roce 1991 (Pemová, 2012).

Úmluva o právech dítěte (Česko, z. č. 41/2010 Sb. m. s.) v článku 3 říká, že státy, které tuto Úmluvu přijaly, se zavazují k zajištění ochrany a péče dítěti, v takové míře, aby bylo zajištěno jeho blaho. Zároveň berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů. Podle této Úmluvy musí státy dávat přednost zájmu dítěte před jakoukoli jinou činností týkající se dětí.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (Česko, z. č. 2/1993 Sb.) určuje práva, na které máme všichni právo. Mezi základní práva patří právo na život, nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému a nelidskému zacházení, každý je způsobilý mít práva, nikdo nesmí být zbaven života atd. V Listině také najdeme článek, který se věnuje rodině a dětem. Je to článek 32, který říká, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Dále v odstavci 4, článku 32 se říká, že práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

1.1.2 Sociální kurátor pro děti a mládež

„Sociální kuratelu vykonává kurátor pro děti a mládež, který je zaměstnancem obce s rozšířenou působností zařazeným do obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Kurátor pro děti a mládež se při výkonu sociální kurately prokazuje zvláštním oprávněním vydaným obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Zvláštní oprávnění musí obsahovat jméno, popřípadě jména a příjmení kurátora, titul, označení zaměstnavatele a vymezení činností, které může vykonávat“ (Macela, Hovorka, Křístek, Trubačová, Zárasová, 2015, str. 395).

Sociální kurátor se zabývá dětmi a mladistvými s poruchami chování či trestnou činností (MPSV, 2015).

Podle § 6 odst. I, písm. c,d) zákona č. 359/1999 Sb. (Česko, z. č. 359/1999 Sb.) má sociální kurátor na starost děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život, který spočívá v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo pokud jde o děti mladší 15 let, které spáchaly čin, který by byl jinak trestným činem. Dále jsou to děti, které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo od jiných fyzických osob, které jsou odpovědné za jejich výchovu.

Sociální kurátor pro děti a mládež má mnoho funkcí. Jednou z nich je vedení dokumentace. Spisová dokumentace obsahuje osobní údaje dětí, jejich rodičů, údaje o poměrech v rodině, ale i o výchovných poměrech dítěte, záznamy ze sociálního šetření, z jednání s rodiči, kopie podání soudům a jiným státním orgánům, písemná rozhodnutí soudů a orgánů činných v trestním řízení. Ve spisové dokumentaci mohou být i záznamy na technických nosičích dat. Nahlížet do spisové dokumentace vedené o dítěti mohou na základě písemné žádosti jen rodiče, kteří mají rodičovskou zodpovědnost, nebo jiná osoba, která je pověřena výchovou dítěte (MPSV, 2013).

Další funkce kurátora jsou velmi rozmanité. Provádí sociální šetření, dětem, ale i rodičům poskytuje sociálně právní, psychologické a výchovné porady, které pomáhají řešit rodinné, sociální a osobní problémy. Navštěvuje, alespoň jednou za tři měsíce děti a mladistvé, kteří jsou v ústavních zařízeních nebo věznicích. Pomáhá propuštěným dětem z ústavní nebo ochranné výchovy (MPSV, 2015).

Podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (Česko, z. č. 218/2003 Sb.), orgány činné v řízení mají povinnost spolupracovat s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Z toho vyplývá, že právě sociální kurátor bude ten, který bude s orgány v trestním řízení nejvíce spolupracovat. Má právo se zúčastnit výslechu, seznámit se s výsledky vyšetřování. Další funkcí je aktivní účast na hlavním líčení a veřejném zasedání v trestních věcech mladistvých. Účastní se i přestupkového řízení, které je vedeno proti mladistvému podle zákona o přestupcích (MPSV, 2015).

Dle zákona č. 89/2012 Sb. (Česko, z. č. 89/2012 Sb.), sociální kurátor podává podněty k výchovnému opatření a to u dětí a mladistvých, kteří jsou obtížně vychovatelní.

Všichni zaměstnanci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jsou povinni zachovávat mlčenlivost. Zachovávají mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se setkali, ale také o osobách, kteří upozornili SPOD na ohrožení dítěte, dále mlčí o údajích osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče, ale zachovávají mlčenlivost i o rodičích dítěte, o jejich pobytu. Mlčenlivost musí dodržovat i po skončení pracovního poměru. Pokud fyzická osoba prozradí jakékoli údaje o dítěti, tak se dopustí přestupku a hrozí jí pokuta až do výše 50.000 Kč (MPSV, 2013).

1.1.3 Okruh spolupracujících institucí se sociálním kurátorem

Sociální kurátor pro děti a mládež spolupracuje s orgány obce, školami, zdravotnickými a školskými zařízeními. Dále s orgány sociálního zabezpečení, soudy, Probační a mediační službou (Macela, Hovorka, Křístek, Trubačová, Zárasová, 2015).

Sociální kurátor pro děti a mládež spolupracuje s Probační a mediační službou při zjišťování poměrů mladistvého v trestním řízení a u dětí mladších 15 let, které spáchaly čin jinak trestný. Dále spolupracuje s Probační a mediační službou při uložení výchovných nebo trestních opatření podle zákona a soudnictví ve věcech mládeže (Macela, Hovorka, Křístek, Trubačová, Zárasová, 2015).

Probační a mediační služba (PMS) zprostředkovává a hledá účinné a společensky prospěšné řešení problémů, které vznikly trestnou činností. Zajišťuje výkon alternativních trestů a opatření. Velký důraz klade na zájmy poškozených, ochranu komunity a hlavně prevenci kriminality (PMS ČR, 2002-2015).

Pokud se na PMS obrátí sociální kurátor, tak s mládeží pracují jen specialisté, kteří se na mládež orientují. Jejich cílem je co nejrychleji vstoupit do případů. Při přípravném řízení nabízejí spolupráci mladistvým pachatelům, tak i jejich rodičům či poškozeným. Cílem je spor resp. vyřešení situace provést mimosoudní cestou. PMS může nabídnout mladistvému různé podpůrné programy a tím zároveň předcházet opakování trestného činu. Vhodným programem pro mladistvé je program sociálního

výchovu, psychologické poradenství, terapeutický program, vzdělávací, rekvalifikační nebo doškolovací program. Tyto programy či činnosti rozvíjejí sociální dovednosti mladistvého a vedou ho k chování, které neporušuje zákon. Cílem PMS je rychlé urovnání konfliktu, včasná intervence, náhrada škody poškozenému a hlavně zvolené opatření, které odpovídá situaci mladistvého (PMS ČR, 2002-2015).

Ve věcech soudnictví sociálně-právní ochrana dětí hraje velmi významnou roli. Soudnictví ve věcech mládeže vychází z principu výchovného a preventivního působení řízení a ukládání opatření, které bere ohled na osobnost mladistvého, věk, rodinné poměry a rozumovou vyspělost. Cílem všech opatření je obnova narušených sociálních vztahů a začlenění mladistvého pachatele do jeho rodiny i sociálního prostředí. Spolupráce sociálního kurátora pro děti a mládež se soudy je velmi úzká. Kurátor resp. orgán sociálně-právní ochrany dětí má práva a povinnosti. Pokud Policie ČR zatkne nebo zadrží mladistvého, tak kurátor o tom musí být bezodkladně vyrozuměn. Zároveň o tom musí být informováni rodiče a Probační a mediační služba. Pověřený zaměstnanec obecního úřadu obce s rozšířenou působností (sociální kurátor pro děti a mládež) má právo účastnit se hlavního líčení nebo veřejného zasedání, i když jednání probíhá s vyloučením veřejnosti. Tento zaměstnanec má také právo činit u soudu návrhy, klást otázky vyslychaným osobám atd. Orgánu sociálně-právní ochrany dětí musí být doručen rozsudek soudu a zároveň se doručuje také usnesení, proti kterému lze podat stížnost. V kompetenci obecního úřadu obce s rozšířenou působností je také podávání opravného prostředku proti rozsudku. Opravný prostředek se podává ve prospěch mladistvého, i když on sám s tím nesouhlasí. Orgán sociálně-právní ochrany dětí má samostatné právo, tzn. obhajovací právo, a proto může podat opravný prostředek ve prospěch mladistvého svým jménem a nezávisle na postoji mladistvého (Macela, Hovorka, Křístek, Trubačová, Zárasová, 2015).

Další spolupracující institucí jsou věznice. Podle § 34 odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb. (Česko, z. č. 359/1999 Sb.), jsou věznice povinné zaměstnanci obce s rozšířenou působností (sociálnímu kurátorovi) umožnit přístup do věznice, dále nahlížet do dokumentace, umožnit styk s dítětem, které je ve výkonu restu. Věznice také musí umožnit přístup k dítěti, o které pečuje žena ve výkonu vazby. Věznice a ústavy

zabezpečovací detence jsou povinny informovat SPOD o nástupu dítěte, ale i o jeho propuštění.

Zařízení ústavní a ochranné výchovy, jsem popsala v podkapitole Děti v ústavní výchově.

Pravomoci pracovníka obce s rozšířenou působností jsou popsány v § 28 zákona č. 359/1999 Sb. (Česko, z. č. 359/1999 Sb.). Tento paragraf říká, že po právní moci rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy obecní úřad s rozšířenou působností resp. pověřený zaměstnanec sjedná dobu přijetí dítěte do daného zařízení. Zároveň jsou rodiče dítěte vyzváni, aby dítě ve sjednaný termín předali do zařízení.

Sjednání termínu pro předání dítěte zaměstnanci obecního úřadu s rozšířenou působností odpadá, pokud dítě bylo v zařízení, ve kterém je nařízena ústavní výchova a to za podmínky, že před vydáním rozsudku bylo dítě do ústavní výchovy umístěno na základě předběžného opatření soudu nebo na základě žádosti rodiče dítěte. Další možností, kdy povinnost sjednat převzetí dítěte do ústavní výchovy úřadu obce s rozšířenou působností odpadá je, že dítě bylo před vydáním pravomocného rozsudku umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a zároveň toto zařízení je provozováno se zařízením pro výkon ústavní výchovy. Něco jiného je, když je dítě umístěno v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které je zároveň provozovatelem i zařízení pro výkon ústavní výchovy, ale podle rozsudku soudu má být dítě umístěno do jiného zařízení pro výkon ústavní výchovy, které se nachází na odlišném místě. Zde zase pracovník provede sjednání termínu předání dítěte (Macela, Hovorka, Křístek, Trubačová, Zárasová, 2015).

Obecní úřad s rozšířenou působností zajistí pro výkon nařízené ústavní výchovy lékařský posudek o zdravotní způsobilosti dítěte k umístění do ústavu a písemné vyjádření lékaře o aktuálním zdravotním stavu dítěte. Při předání dítěte do péče zařízení předkládá doklady, které jsou uvedeny v §5 odst. 5 zákona č. 109/2002 Sb., a je to zejména rodný list, občanský průkaz, u cizinců cestovní pas dítěte, poslední školní vysvědčení nebo výpis z katalogového listu, průkaz zdravotní pojišťovny, očkovací průkaz (Macela, Hovorka, Křístek, Trubačová, Zárasová, 2015).

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (Česko, z. č. 359/1999 Sb.) také upravuje povinnosti ústavů vůči sociálnímu pracovníkovi nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Tuto povinnost popisuje § 29 odst. 6 písm. a) až g) tohoto zákona. Ústavní zařízení jsou povinna zajistit přístup pověřenému zaměstnanci do ústavního zařízení a poskytnout mu náležitě dokumenty, které se týkají dítěte. Musí tomuto zaměstnanci umožnit styk s dítětem, kterému byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova. Mají povinnost oznamovat obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností děti, které jsou vhodné k osvojení nebo ke svěřením do pěstounské péče. Musejí neprodleně odeslat písemné podání dítěte, aniž by četli obsah. Mají povinnost vyžádat si souhlas obecního úřadu obce s rozšířenou působností k pobytu dítěte a také musejí informovat tento obecní úřad o propuštění dítěte z ústavního zařízení. Povinně musejí informovat obecní úřad obce s rozšířenou působností tak i soud, který dítěti nařídil ústavní výchovu nebo, který uložil ochrannou výchovu, o útěku dítěte z daného zařízení nebo o přemístění dítěte do jiného ústavního zařízení (Macela, Hovorka, Křístek, Trubačová, Zárasová, 2015).

1.1.4 Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí byla velmi očekávaná. K novelizaci zákona vedl fakt, že některé dlouhodobě neřešené problémy dětí a rodin musel být nějak vyřešen. Cílem reformy je tedy zajištění důsledné ochrany práv dětí a jejich rodin (Macela, 2012).

V České republice je velký problém v roztržitém systému. Děti do tří let spadají pod ministerstvo zdravotnictví (kojenecké ústavy, dětská centra), od tří do osmnácti let pod ministerstvo školství (dětské domovy, dětské domovy se školou atd.) a mezi tím jsou zařízení sociální (zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc). Do systému sociálně-právní ochrany tak zasahuje mnoho resortů, stát, kraje a obce. Dále do celého systému zasahují soudy, státní zastupitelství, školy a lékaři (Macela, 2012).

Cílem novely zákona je systematická práce s rodinou, která zajistí setrvání dítěte v jeho vlastní rodině. Reforma také dává přednost prevenci a včasného řešení problémů před řešením jejich následků (Macela, 2012).

Novela přinesla do sociálně-právní ochrany dětí několik nových pojmů, povinností a nástrojů sociální práce. OSPOD musí nově zpracovávat individuální plán dítěte. Plán se zpracovává s klientem a s týmem subjektů osob, které se podílejí na řešení daného problému. OSPOD musí individuální plán vytvořit na počátku spolupráce a poskytování služeb sociálně-právní ochrany dětí. Individuální plán musí být pravidelně obnovován a aktualizován. Obsahem takového plánu byl měl být popis příčin ohrožení dítěte a důvody, proč byly zahájeny služby SPOD. Rozsah pomoci rodičů, postup spolupráce OSPOD s ostatními orgány veřejné správy. Rozsah spolupráce mezi rodiči a SPOD. Individuální plán musí obsahovat hodnocení a plnění plánu (Trubačová, 2011).

Novela upravuje i zavedení případové konference. Případová konference je jedna z metod sociální práce. OSPOD tuto metodu využívá při řešení situací, které dítě ohrožuje. Do případové konference se zapojují rodiče dětí, školy a školská zařízení atd. (Trubačová, 2011).

Sociální kurátor pro děti a mládež tu byl i před novelou zákona. Nikde však nebyl jednoznačně právně upraven. Teprve novela zákona definuje sociálního kurátora pro děti a mládež a jeho povinnosti.

Největší novinkou, kterou novela zákona č. 401/2012 Sb. přinesla je zavedení standardů kvality do sociálně-právní ochrany dětí. Sociálně-právní ochrana dětí je první agenda s přenesenou působností, která se standardy kvality musí řídit (Macela, 2012). Samotným standardům kvality se věnují v samostatné kapitole.

1.2 Okruh dětí, na které se sociální kuratela zaměřuje

Okruh dětí, o které se sociální kuratela stará nebo na které se zaměřuje je velmi rozsáhlý. Podle zákona č. 359/1999 Sb., jsou to hlavně děti, které vedou zahálčivý či nemravný život. Dále to jsou děti, které zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo jsou závislé na návykových

látkách, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin anebo jde-li o děti mladší než 15 let, které spáchaly čin, který by byl jinak trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití (MPSV,2015).

Zákon také vymezuje mnoho situací, do kterých se dostávají rodiče s dětmi, např., opakovaně se dopouštějí útěků od rodičů, nebo děti, které jsou na žádost rodičů umístěovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti (Novotná, Fejt, 2009).

1.2.1 Děti s rizikovým chováním

Pojem „rizikové chování“ bereme jako nadřazený k pojmům: problémové, delikventní, asociální nebo disociální chování. Rizikové chování je ucelený pojem, zaměřující se na společenské i medicínské obory. Chápeme tedy tento pojem jako chování, které přímo nebo nepřímo ústí v psychosociální nebo zdravotní poškození jedince, jiných osob, prostředí a majetku (Sobotková, 2014).

Rizikové chování je nekonformní jednání, které se vyznačuje negativním vybočováním z norem, porušováním zavedených společenských, školních nebo jiných pravidel. Mezi rizikové chování můžeme zařadit takové aktivity, jejichž provozováním děti nepřímo porušují zákon. Zejména se jedná o záškoláctví, pití alkoholu nebo kouření marihuany. Rizikové chování bývá velmi často považováno jako předzvěst závažného chování, porušování zákonů nebo páchání trestné činnosti mládeží. Všechny formy rizikového chování jsou často i aspektem delikvence. Část dětí zůstane jen u rizikového chování a na delikvenci nepřistoupí (Moravcová, 2015).

Rizikové chování v dospívání je pro budoucnost vážnou hrozbou, jak pro život adolescentů, tak i pro společnost. Rizikovým chováním totiž mládež způsobuje nemalé ekonomické zatížení celé společnosti (Kabíček, Csémy, Hamanová, 2014).

Pro rizikovou mládež jsou typické agresivní projevy, disociální chování, užívání drog, alkoholu, kouření, kriminalita, šikanování, vandalismus a spousta dalších podobných projevů. Nejvíce jsou ohroženy děti ze sociálně znevýhodněných skupin, dysfunkčních rodin atd. Právě proto je rodinné prostředí důležité, protože zde probíhá mravní a emoční vývoj dítěte (Sobotková, 2014).

Velký a nezanedbatelný vliv na děti a mládež mají také masová média. V televizi je spousta pořadů, které jsou plné násilí (filmy, seriály, zábavné pořady). Děti ovlivňuje i propagování „idolů“ přes masová média. Chování těchto idolů je někdy až za hranicí normality a zákona. Děti však takové chování většinou přitahuje. Čím menší vliv na dítě má rodina, tím větší je vliv právě těchto problémových vzorů (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2010).

Rizikové (problémové) chování velmi často přechází do chování delikventního. Delikventní chování je činnost, která porušuje zákony a normy a způsobuje jedinci či společnosti újmu. Delikventní chování je také označováno trestnou činností adolescentů. Trestnou činností je násilí proti jednotlivci, krádeže, výtržnictví, vandalismus, gamblerství, porušování autorských práva atd. (Sobotková, 2014).

Nejvýznamnější prostředí, ve kterém přichází k socializaci dítěte a k přenosu základních hodnot i společenských norem je rodina. Rodiče by měli na své dítě dohlížet a motivovat ho k žádoucímu jednání. Pokud rodiče neplní tuto roli očekávaným způsobem či se v rodině objevují problémy a nestandardní situace, můžeme asociální chování dítěte přičítat i této skutečnosti. Vliv rodiny na dítě není během jeho vývoje a růstu stejný. Čím je dítě starší, tím vliv rodiny slábne a významnou úlohu začínají hrát vrstevnické skupiny (Moravcová, 2015).

Do souvislosti s delikvencí se hodně často dává rodina, ve které děti vyrůstají. Nejvíce se sledují neúplné rodiny, které mohou být zdrojem rizika. Vztah mezi strukturou rodiny a delikvencí nemusí být přímá – neúplná rodina může být pouze rizikovým faktorem, který ovlivňuje rodičovskou výchovu. Rozpad rodiny nebo příchod nevlastního rodiče může narušit stávající pouto mezi rodičem a dítětem. V dnešní době se tradiční manželská rodina s dětmi stává méně stabilní a jsou různé varianty forem soužití rodičů (partnerů) s dětmi. Rodinné prostředí může narušit několik negativních fenoménů, které narušují i psychickou pohodu dítěte, např. ztráta blízké osoby, incidenty domácího násilí nebo zneužívání návykových látek. Jako jeden z významných rizikových faktorů delikvence z oblasti rodiny může být styl rodičovské výchovy. Vedle rodičovského dohledu může mít vliv také vyjadřování lásky, podpory, odmítání, zanedbávání dítěte nebo fyzické či psychické týrání (Moravcová, 2015).

Velký vliv na dítě a jeho chování má škola. Příchodem do školy se musí dítě vyrovnat s řadou nových a neznámých věcí. Taktéž se musí umět přizpůsobit novému rytmu života – každodenní vstávání, vyučování a psaní domácích úkolů. Škola se k dítěti staví stejně jako ke všem ostatním dětem a snaží se je ukáznit. Děti během první třídy vytvářejí podskupiny, které mohou být zárodkem vzniku asociálních skupin (Matoušek, 2011).

Škola tak může vytvářet podmínky, které vedou děti k delikvenci. Pro některé může být delikvence zábavou, nicméně může se stát normou celé skupiny (Moravcová, 2015).

Samotní učitelé hrají ve výchově velkou roli. Mají tendenci nevnímat si málo nadaných a rizikovějších dětí. Pokud se jim nějaké dítě nezamlouvá, tak k němu mají během vyučování různé poznámky, přehlížejí ho a mohou mít „alergické reakce“ na prohršky proti kázni či neznalost učiva. Právě takový nezáměr od učitele často vede k začátku šikany ve třídě (Matoušek, 2011).

Kontakt s delikventními kamarády je jeden z nejdůležitějších faktorů, který ovlivňuje individuální delikvenci. Čím častěji jedinec tráví svůj volný čas s delikventními kamarády, tím existuje větší riziko, že se bude na delikventním chování podílet (Moravcová, 2015). Pro rizikovou mládež je vrstevnická skupina důležitější než pro mládež vyrůstající v rodinách (Matoušek, 2011).

U dětí, frustrovaných nízkou podporou rodiny, je potřeba přijetí do vrstevnické skupiny mnohem větší. Vůdce party má na tyto děti obrovský vliv a tento vliv umí využít. Vstupním rituálem do takové delikventní skupiny je spáchání nějakého trestného činu (Matoušek, 2011).

Vzhledem k tomu, že je pro jedince důležité přijetí mezi vrstevníky a celou skupinu, představuje riziko výsměchu silnou motivaci k delikventnímu jednání. Skupina svého člena odměňuje respektem a uznáním (Moravcová, 2015). Motivem k takovému jednání je pravděpodobně i snaha předvést se před kamarády, být „správně tvrdák“. Nikdo tak před samotným činem nedokáže ze skupiny couvnout, protože by skupině ukázal svoji slabost (Matoušek, 2011).

Mezi zásadní odlišnosti delikvence od rizikového chování patří (Sobotková, 2014):

- Prováděná trestná činnost se spolupachateli a ve skupině

- Trestná činnost páchaná pod vlivem momentální situace (emotivní motivace)
- Impulzem pro páchaní trestné činnosti - alkohol, návykové látky
- Nedokonalá příprava trestného činu
- Ničení majetku a zařízení při trestné činnosti
- Odcizení předmětů, které pachatelé momentálně potřebují (cigarety, alkohol, nože atd...)
- Rozdělování věcí, získaných trestné činnosti, mezi ostatní členy skupiny

1.2.2 Děti v ústavní výchově

Všechna zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních se řídí podle zákona č. 333/2012 Sb. (Česko, z. č. 333/2012 Sb.) Jedná se o zařízení diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Tato zařízení spadají pod Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky.

Do ústavní péče se dostávají děti, kterým je nařízena ústavní výchova soudem, nebo je dítě svěřeno do péče zařízení rodiči resp. osobami odpovědnými za výchovu dítěte. Ústavní výchova je výchovné opatření, které soud nařídí, pokud je výchova dítěte z vážných důvodů ohrožena, narušena nebo nemohou rodiče výchovu řádně zabezpečit. Před nařízením ústavní výchovy soud musí prozkoumat rodinnou situaci, a zda nelze výchovu dítěte zabezpečit jinak (Náhradní rodina, 2013).

Nový občanský zákoník (Česko, z. č. 89/2012 Sb.) v § 972 říká: „*Ústavní výchovu lze nařídit nejdéle na dobu tří let. Ústavní výchovu lze před uplynutím tří let od jejího nařízení prodloužit, jestliže důvody pro nařízení ústavní výchovy stále trvají. Trvání ústavní výchovy lze prodloužit opakovaně, vždy však na dobu tří let.*“

Hlavním cílem a prioritou pro všechna školská zařízení musí být snaha pomoci. Zařízení nesmí být bráno jako trest či diskriminace. Základním úkolem zařízení, které poskytují péči dětem umístěných mimo jejich vlastní rodinu, je zajištění kvalitních a bezpečných podmínek. Dítě musí mít důvěru v dospělého a cítit bezpečí (Jánský, 2014).

V §1 odst. 2, zákona č. 333/2012 Sb. (Česko, z. č. 333/2012 Sb.) se uvádí, že účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě ve věku od 3 do 18 let, popř. zletilé osobě do 19 let náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, výchovy a vzdělávání. Zařízení s rodinou dítěte nadále spolupracuje a poskytuje rodině pomoc při zajišťování záležitostí, které se týkají dítěte. Zařízení poskytuje podporu rodinného prostředí nebo jeho přemístění do náhradní rodinné péče.

V České republice máme několik druhů zařízení, které jsem již zmiňovala na začátku této podkapitoly. Tato zařízení se od sebe liší v poskytování péče i zaměření na dětech.

Diagnostický ústav je zařízení, do kterého se dítě dostane buď nařízením soudu, nebo dobrovolně. Diagnostický ústav přijímá děti na základě výsledků komplexního stavu, zdravotního stavu a volné kapacity zařízení. Pobyť v zařízení trvá nejdéle osm týdnů (Nováková, Landová, 2013). Diagnostické ústavy jsou členěny podle pohlaví a věku dítěte (Náhradní rodina, 2013).

Úkolem diagnostických ústavů je během osmi týdnů diagnostického a výchovně-terapeutického pobytu dětí zpracovat a utvořit jejich celkovou diagnostiku osobnosti, vymezit individuální výchovné i vzdělávací priority a doporučit vhodné přístupy k dětem. Hlavním požadavkem je stabilizovat děti a zakotvit u nich hygienické, režimové a výchovné návyky (Jánský, 2014).

Do diagnostického ústavu přicházejí děti, které jeví z psychologického hlediska známky poruch chování, jejichž vznik a projevy jsou velmi rozmanité. Základním znakem poruch chování je agresivita, výbuch zlosti, nadměrné rvačky, krutost k jiným lidem nebo ke zvířatům. Dále to může být záškoláctví, lhaní, konzumace drog a alkoholu. Jde tedy o děti, které se dostávají na okraj společnosti. Do diagnostického ústavu mohou být umístěny i děti, které nemají výchovné potíže. Děti sami žádají o rozhodnutí soudu o umístění do ústavní výchovy, protože jejich situace a podmínky v rodině jsou nesnesitelné (Nováková, M. a kol, 2013).

Dětský domov je školské zařízení, kde kterého jsou umísťovány děti ve věku od 3 do 18 let nebo do ukončení přípravy na budoucí povolání, tedy do 26 let nejdéle. Do dětského domova se také umísťují nezletilé matky se svými dětmi. Účelem dětského

domova je zajišťovat péči o děti, kterým byla nařízena ústavní výchova bez závažných poruch chování. Děti v dětském domově se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova (Náhradní rodina, 2013).

Dětské domovy „vynahrazují“ dětem hlavně sociální a výchovné zázemí. Většina dětí, které přicházejí do dětského domova, jsou děti z nechtěných, rozpadlých rodin nebo přímo z kojeneckého ústavu (Jánský, 2014).

Do dětského domova se školou se umisťují děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Účelem tohoto zařízení je zajišťovat péči o děti, které mají nařízenou ústavní výchovu a mají závažné poruchy chování. Vyžadují pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu výchovně léčebnou péči anebo mají nařízenou ochrannou výchovu. Děti se vzdělávají ve škole, která je součástí zařízení (Náhradní rodina, 2013).

Výchovný ústav se stará o děti starší 15 let, které mají závažné poruchy chování a u kterých byla nařízena ústavní výchova. Do výchovného ústavu může být umístěno i dítě starší 12 let, které má závažné poruchy chování a nemůže být umístěno do dětského domova. Výchovné ústavy jsou zřizovány odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou a pro děti s nařízenou ochrannou výchovou (Náhradní rodina, 2013).

Dětské domovy se školou či výchovné ústavy jsou ve společnosti běžně nazývány jako pastřáky či polepšovny. Do těchto zařízení se tedy dostávají děti se závažnou poruchou chování, která naplňuje skutkovou podstatu trestného činu. Tato zařízení poskytují dětem specifické výchovně vzdělávací programy a pracují individuálně s každým dítětem (Jánský, 2014).

Zvláštním zřízením jsou zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Nejznámější zařízení, známé pod názvem Klokánky, zřizuje Fond ohrožených dětí.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsou definovány v zákoně č. 359/1999 Sb. o sociálně-právně ochraně dětí. V §42 zákona č. 359/1999 Sb. (Česko, z. č. 359/1999 Sb.) je uvedeno, že toto zařízení poskytuje ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo je-li jeho život nebo nepříznivý vývoj vážně ohrožen anebo se ocitlo bez přiměřené péče jeho věku. Dále poskytuje pomoc dětem, které jsou tělesně nebo duševně týrané, zneužívané. Zařízení poskytuje pomoc a ochranu v takové

míře, aby uspokojilo základní životní potřeby, včetně ubytování, zajištění zdravotní služby a psychologické péči.

1.3 Standardy kvality

V sociální oblasti není pojem „standardy kvality“ ničím novým. Už od roku 2007 se standardy kvality používají u poskytovatelů sociálních služeb. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z roku 2012 přinesla standardy kvality do oblasti péče o ohrožené děti (Deník veřejné správy, 2014).

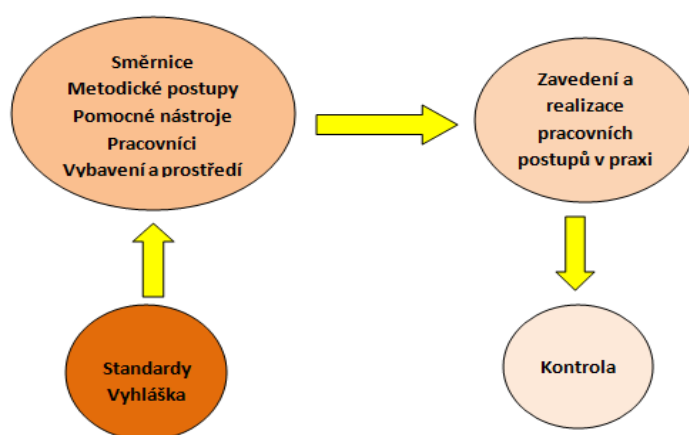
Standardizace péče o ohrožené děti tak vytváří podmínky pro zajištění jednotnosti procesů práce s klienty na různých úrovních, v různých odvětvích výkonu SPOD (Černovský, 2015). Cílem standardizace je vytvoření efektivního a transparentního systému práce s ohroženými dětmi, s jejich rodinami. Důležité je sjednocení přístupů, terminologie a metod práce s klienty (Právo na dětství, 2015). Dalším z cílů standardizace je nastavení procesu kvality a dobré praxe na daném pracovišti (Solařová, 2015). Zároveň se standardy budou muset být zpracovány manuály pro hodnocení kvality – kontroly a inspekce (Právo na dětství, 2015).

Standardy kvality jsou závazné pro orgány sociálně-právní ochrany dětí, pro pověřené osoby, popř. obecní a krajské úřady, které poskytují služby v oblasti náhradní rodinné péče anebo jsou provozovatelé ZDVOP. SPOD je první úřední agendou v České republice, ve které došlo ke standardizaci (Deník veřejné správy, 2014).

Proces standardizace při zavádění standardů kvality probíhá stejně jako při zavádění standardů kvality v sociálních službách. Zaměstnanci organizací či úřadů procházejí stejnými fázemi jako zaměstnanci sociálních služeb (Solařová, 2015). V rámci úřadu by měl proces standardizace probíhat na více úrovních. Na procesu by se měli podílet zaměstnanci, ale i vedoucí odboru, protože je nevhodné dávat vypracování standardů jednomu zaměstnanci. Ten nemusí mít rozhodovací kompetence o počtu zaměstnanců nebo o zajištění odpovídajících prostor. O tomto vždy rozhoduje vedoucí odboru nebo vedení úřadu či rada obce (Deník veřejné správy, 2014).

Celý proces (obr. 1) lze popsat jako lineární reakci. Na standardy uveřejněné ve vyhlášce reaguje pracoviště (úřad), které je povinno vytvořit jasně formulované směrnice, metodické postupy, nástroje, u některých zaměstnanců zvýšit kvalifikaci či přizpůsobit prostředí potřebám dané cílové skupiny. Poté je nutné tyto postupy realizovat v praxi. Následně je provedena kontrola naplňování jednotlivých kritérií (Solařová, 2015).

Obr. 1: Proces standardizace

Zdroj: *Sociální práce/ Sociálna práca, 2015*

Standards kvality mají mezi sebou několik zásadních rozdílů. Úřady se ze své podstaty vyznačují vyšší mírou regulace. To se projevuje tím, že se úřady na rozdíl od poskytovatelů nemusí některými záležitostmi v rámci standardů zabývat. Nemusí řešit poslání, cíle, zásady činnosti. Závazně je pro úřady stanoveno kritérium upravující úroveň personálního zabezpečení (Deník veřejné správy, 2014).

Zásadní rozdíl mezi standardy pro orgány SPOD a pověřené osoby je rozdíl kontroly a hodnocení standardů. U pověřených osob bude kontrola probíhat na stejných principech jako u kontroly standardů v oblasti sociální péče. U úřadů půjde o kontrolu výkonu přenesené působnosti. Vyhodnocení kontroly je prováděno systémem bodů. Tento bodový systém, tak jako u sociálních služeb nemůže být uplatňován ve veřejné správě. Veřejná správa musí dodržovat právní řád (Deník veřejné správy, 2014).

Prováděcí vyhláška č. 473/2012 Sb. (Česko, předpis č. 473/2012 Sb.), v §6, odst. 2 uvádí, že plnění standardů kvality se hodnotí body. Za každé splněné kritérium se započte 1 bod. Pokud mají standardy kvality 14 kritérií (38 sub-kritérií), úřad musí dosáhnout maximálního počtu 14 bodů, resp. 38 bodů (Deník veřejné správy, 2014).

1.3.1 Standardy kvality pro orgány sociálně-právní ochrany dětí

Standardy jsou hlavně pro obecní úřady obce s rozšířenou působností. Tento úřad musí naplňovat všechna kritéria. Standardy kvality lze rozdělit do několika skupin a to podle témat, na která se zaměřují (Solařová, 2015).

Standard č. 1 – Místní a časová dostupnost

OSPOD má přesně stanovené úřední hodiny pracoviště. Pracoviště je dostupné všem klientům ve spádové oblasti. Potřebná ochrana je poskytována na stejné úrovni všem dětem z celého správního obvodu. Správní oblast má OSPOD rozdělenou mezi zaměstnance (Středočeský kraj, 2015 a).

Standard č. 2 – Prostředí a podmínky

Kanceláře OSPOD jsou příjemně a účelně vybaveny. Každý pracovník má k dispozici potřebné vybavení (mobilní telefon, notebook, automobil). Na pracovišti se nachází prostor pro možnost přespání dítěte, je k dispozici i přebalovací stůl a hračky pro děti. Samotní zaměstnanci se musí cítit na pracovišti bezpečně (Středočeský kraj, 2015 a).

Standard č. 3 – Informovanost o výkonu sociálně-právní ochrany dětí

Na internetu a na veřejných místech úřadu jsou dostupné informace. OSPOD má písemně zpracovaný materiál, který je srozumitelný a dostupný veřejnosti (Středočeský kraj, 2015 a).

Standard č. 4 – Personální zabezpečení výkonu sociálně-právní ochrany dětí

Nejlépe graficky znázornit organizační strukturu, stanovit pracovní pozice. Mít dostačující počet zaměstnanců (800 dětí do 18 let/ nejméně 1 zaměstnanec), s tím je spjata znalost velikosti obvodu. Mezi zaměstnance rozčlenit jednotlivé agendy

(náhradní rodinná péče, sociální kuratela pro děti a mládež, ochrana týraných a zneužívaných dětí (Středočeský kraj, 2015 b).

Standard č. 5 – Přijímání a zaškolování

Každý zaměstnanec musí splňovat kvalifikační podmínky a musí projít zkouškou zvláštní odborné způsobilosti. Dále musí být písemně zpracovány podmínky pro přijetí nového zaměstnance (Středočeský kraj, 2015 b).

Standard č. 6 – Profesní rozvoj zaměstnanců

OSPOD svým zaměstnancům zajišťuje během roku průběžně vzdělání v rozsahu minimálně 6 pracovních dnů. Forma vzdělání je zajištěna akreditovanými kurzy Ministerstva práce a sociálních věcí (Středočeský kraj, 2015 b).

Standard č. 7 – Prevence

OSPOD vytváří podmínky pro preventivní aktivity ve své spádové oblasti. Při preventivních aktivitách spolupracuje s pedagogy, poskytovateli sociálních služeb, Policií České republiky, Probační a mediační službou atd. (MPSV, 2014).

Standard č. 8 – Přijetí oznámení, posouzení naléhavosti a přidělení případu

Pracoviště má svůj ujasněný způsob jak přijímá oznámení o případu. Při přijetí oznámení nedochází k průtahům mezi zaměstnanci a následnému předání konkrétnímu pracovníkovi. OSPOD má stanovená kritéria pro posouzení naléhavosti případu a jsou dány lhůty pro řešení (Středočeský kraj, 2015 c).

Standard č. 9 – Jednání, vyhodnocování a individuální plán ochrany dítěte

Zaměstnanci znají základní lidská práva, úmluvu o lidských právech, kterými je Česká republika vázána. Klienti jsou se svými právy seznamováni. Na pracovišti existuje systém podrobného vyhodnocování. Pracovníci jsou povinni jednotně tento systém realizovat. Jsou daná pravidla pro individuální plánování, plán je uložen ve spisu dítěte (Středočeský kraj, 2015 c).

Standard č. 10 – Kontrola případu

Zaměstnanci vědí, kdo a kdy bude jejich práci kontrolovat a co je po nich požadováno. O provedení kontroly se sepisují záznamy. Kontroly se týkají případů všech zaměstnanců v přímé práci s klienty (MPSV, 2014).

Standard č. 11 – Rizikové a nouzové situace

Ke každé rizikové a nouzové situaci existuje postup pro řešení. Zaměstnanci jsou na výskyt rizikových situací připraveni. Nastalé situace jsou rozebírány a vyhodnocovány. Podle výsledku jsou přijímány adekvátní opatření k jejich zamezení (MPSV, 2014)

Standard č. 12 – Dokumentace o výkonu sociálně-právní ochrany dětí

Dokumentace se řídí Směrnicí Ministerstva práce a sociálních věcí č. j.: 2013/26780-21. Směrnice stanovuje rozsah evidence dětí a obsah spisové dokumentace. Záznamy OSPOD jsou bez cizích slov, složité formulace. Záznamy by měly být srozumitelné i pro šestnáctileté děti. Ověření o srozumitelnosti dokumentace se může provádět průběžným sdílením dokumentace s klientem (MPSV, 2014).

Standard č. 13 – Vyřizování a podávání stížností

Klienti by měli znát možnost podání stížností. OSPOD jako součást orgánu veřejné správy se řídí pravidly pro podávání a vyřizování stížností podle § 175 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (MPSV, 2014).

Standard č. 14 – Návaznost výkonu sociálně-právní ochrany dětí na další subjekty

OSPOD má vytvořený seznam fyzických a právnických osob, které poskytují služby (raná péče, azylové domy apod.). Klienti využívají navazujících služeb, které doplňují podporu poskytovanou pracovištěm SPOD. Pracovníci by měli klientům vhodná pracoviště a poskytující služby poradit. OSPOD má definované témata na samostatný život. Pracovník průběžně mapuje a monitoruje přípravu dítěte, které vyrůstá v ústavní výchově. Při kontaktu s dítětem by měl vést přípravu na samostatný život (MPSV, 2014).

2 Cíl práce a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Hlavní cíl: Zmapovat dopady změn v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí na činnost kurátorů pro děti a mládež.

Dílčí cíl 1: Zjistit názory kurátorů pro děti a mládež na proces implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany.

Dílčí cíl 2: Zmapovat, jak kurátoři pro děti a mládež nahlíží na změny v posuzování a řešení jednotlivých případů.

2.2 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka 1: Jaké změny jsou v souvislosti se zavedením standardů kvality sociálně-právní ochrany hodnoceny pozitivně? Jak se to v praxi projevilo?

Výzkumná otázka 2: Jaké změny jsou v souvislosti se zavedením standardů kvality sociálně-právní ochrany hodnoceny negativně? Jak se to v praxi projevilo?

Výzkumná otázka 3: Jsou změny v posuzování jednotlivých případů prospěšné? Pokud ano, v čem nejvíce?

3 Metodika

3.1 Použité metody

Pro získání dat byl zvolen kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum můžeme charakterizovat jako přístup, který využívá principy jedinečnosti, neopakovatelnosti a dynamiky. Cíleně pracuje s reflexivní povahou jakéhokoli psychologického zkoumání. Pro popis a analýzu využívá kvalitativních metod (Miovský, 2006).

Pro kvalitativní výzkumné šetření a dosažení stanovených cílů byla použita metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru.

Polostrukturované rozhovory vycházely z okruhů témat, které reflektovaly dílčí cíle a výzkumné otázky bakalářské práce. Otázky pro rozhovory byly sestaveny až po zjištění informací z citované literatury, která byla použita v teoretické části. Podle potřeby k získání kvalitních dat a informací byly komunikačním partnerům pokládány doplňující otázky. Okruhy témat pro rozhovor byly následující: Proces zavedení standardů kvality, Vzdělávání kurátorů pro děti a mládež, Posuzování případů a jejich kontrola, Individuální plán dítěte, Preventivní aktivity.

Veškeré rozhovory probíhaly na pracovišti oslovených komunikačních partnerů. Prostředí pro rozhovory bylo klidné a u komunikačních partnerů byla zachována anonymita. Všechny rozhovory s komunikačními partnery byly vedeny po předchozí vzájemné domluvě.

Rozhovory s komunikačními partnery se konaly během měsíce března 2016. Rozhovory byly zaznamenávány na diktafón a dále byly přepsány a zpracovány v programu Microsoft Office Word 2007. Časová náročnost rozhovorů byla kolem 1 hodiny.

Získané informace byly zpracovány a vyhodnoceny metodou tužka – papír (Švaříček, Šedřová, 2007)

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výběrovým souborem pro výzkum byli pracovníci OSPOD. Konkrétně jimi byli sociální kurátoři pro děti a mládež z města Brna.

Na základě záměrného výběru kurátorů pro děti a mládež z Brna bylo osloveno deset městských částí města Brna. Souhlas s poskytnutím rozhovoru daly pouze čtyři městské části města Brna a celkově pět sociálních kurátorů.

Identifikační údaje komunikačních partnerů jsou zaznamenány v tabulce 1.

Tabulka 1. Identifikační údaje komunikačních partnerů

Komunikační partner	Délka praxe na pracovišti	Dosažené vzdělání
KP1	2 roky	Mgr.
KP2	20 let	JUDr.
KP3	3 roky	Mgr.
KP4	15 let	Mgr.
KP5	10 let	Bc.

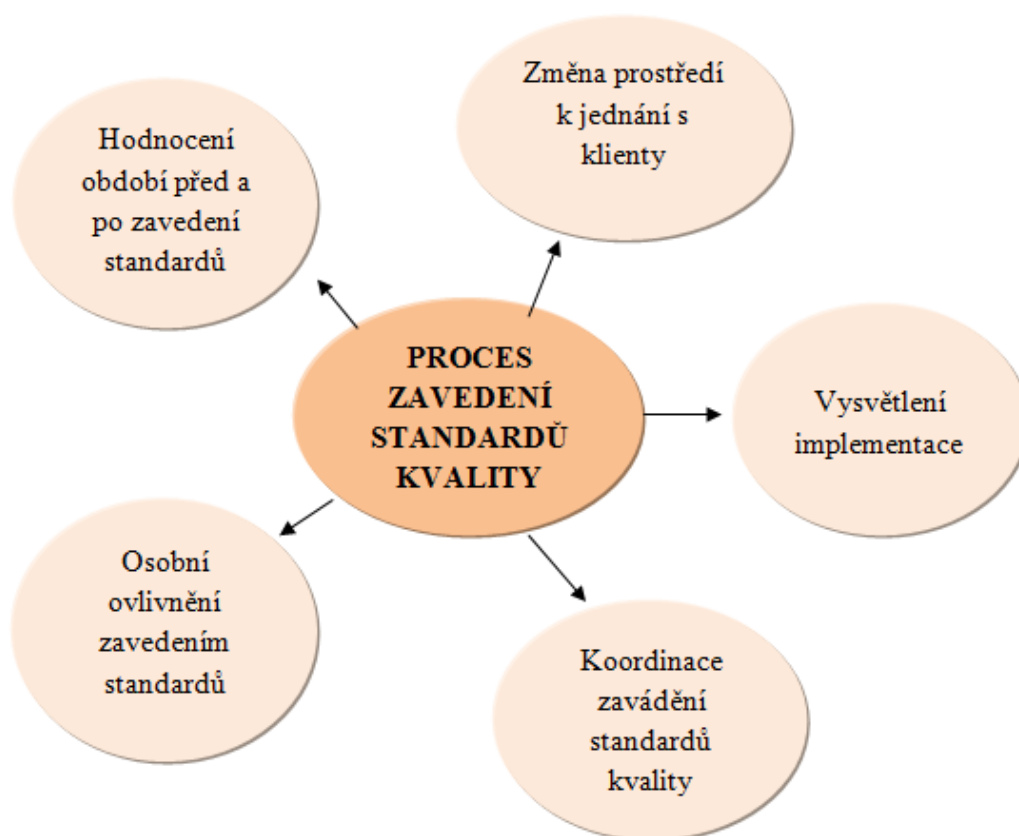
Zdroj: Vlastní výzkum

4 Výsledky

4.1 Kategorizace výsledků rozhovorů se sociálními kurátory pro děti a mládež – zpracované do schémat

4.1.1 Proces zavedení standardů kvality

Schéma 1: Proces zavedení standardů kvality

Zdroj: Vlastní výzkum

Tématický okruh **Proces zavedení standardů kvality** zahrnoval dotazy týkající se celého procesu zavedení standardů kvality. Zajímalo mě, jak je práce sociálních kurátorů pro děti a mládež ovlivněna zavedením standardů kvality. Tento okruh tvořilo

pět témat k rozhovoru s komunikačními partnery. Témata byla následující: *Hodnocení období před a po zavedení standardů, Osobní ovlivnění zavedením standardů, Vysvětlení implementace, Koordinace zavádění standardů, Změna prostředí k jednání s klienty.*

Hodnocení období před a po zavedení standardů. V rámci tohoto tématu jsem zaznamenala názory komunikačních partnerů na situaci před a po zavedení standardů kvality. K tématu se vyjádřilo pět komunikačních partnerů. Z jejich odpovědí jsem vytvořila tři kategorie názorů: zavedením standardů se nic nezměnilo, jsou dány jasné postupy a celkově se situace zlepšila. Komunikační partneři (**KP1, KP2**) se ztotožňují s tím, že se zavedením standardů nic nezměnilo. **KP1** dodává: „Zbytečné zaměstnávání pracovníků OSPOD blbostmi“. Tři komunikační partneři (**KP2, KP4, KP5**) se ve svých odpovědích shodují, že se celkově systém zprůhlednil, jsou dané jasné postupy, které musí všichni dodržovat. **KP4** k tomu říká: „Ve standardech jsou popsány kroky (víme co dělat). Když uděláme chybu, tak je problém“. Většina komunikačních partnerů (**KP2, KP3, KP4, KP5**) se shoduje, že se celkově situace zlepšila.

Osobní ovlivnění zavedením standardů. Komunikační partneři se vyjadřovali především k vlivu standardů na jejich činnost. Z jejich odpovědí byly zaznamenány dvě kategorie: standardy mě neovlivnily nebo standardy mě ovlivnily. Čtyři komunikační partneři (**KP1, KP3, KP4, KP5**) ve svých odpovědích uvedly, že je zavedení standardů nijak neovlivnilo. Zavedení standardů ovlivnilo komunikačního partnera **KP2**, který ve svojí odpovědi říká: „Standardy mě nejvíce ovlivnily v mojí práci. Všichni pracujeme v jednom stylu“. Na základě odpovědí byla komunikačním partnerům položena doplňující otázka: Znamená to pro Vás přínos nebo naopak přítěž? Z odpovědí komunikačních partnerů byly zaznamenány dvě kategorie: přínos a přítěž. **KP1** vidí zavedení standardů kvality jako přítěž. **KP2, KP3, KP4, KP5** uvádí zavedení standardů jako přínosné.

Vysvětlení implementace. Z odpovědí komunikačních partnerů jsem zaznamenala jednu kategorii: školení. Z této kategorie byly vytvořeny tři podkategorie nejčastějších odpovědí: MPSV, Magistrát města Brna, vedoucí odboru. Dva komunikační partneři (**KP2, KP3**) se shodli na tom, že zavádění standardů jim bylo vysvětleno v rámci školení

od MPSV. **KP1** měl vysvětlení implementace od Magistrátu města Brna. K tomu **KP1** dodává: „*Vedení Magistrátu města Brna samo nevědělo, co s tím a měli práce, tak sami se svými standardy*“. Komunikační partner **KP5** si nepamatuje, jak jim byla implementace vysvětlena. Komunikačním partnerům byla položena doplňující otázka: Jak bylo nakládáno s Vašimi připomínkami? Z odpovědí můžeme zaznamenat dvě kategorie: připomínky nikoho nezajímaly a připomínky byly zohledněny. V odpovědích čtyř komunikačních partnerů (**KP2, KP3, KP4, KP5**) byla nalezena shoda v tom, že jejich připomínky byly zohledněny a byly brány jako podnět do diskuze. Připomínky komunikačního partnera **KP1** nikoho nezajímaly.

Koordinace zavádění standardů kvality. Z nejčastějších odpovědí jsem zaznamenala tři kategorie: bez koordinace, koordinátor mimo OSPOD, vedoucí OSPOD. Tři komunikační partneři (**KP2, KP3, KP5**) ve své odpovědi uvedli, že měli koordinaci ze strany vedoucího pracovníka OSPOD. **KP4** měl koordinátora mimo OSPOD, který byl pověřený úřadem. **KP1** neměl žádného koordinátora. Komunikačním partnerům byly položeny doplňující otázky: Kolik zaměstnanců pracovalo na vypracování standardů kvality? Jaké problémy se objevily během zpracování standardů? Z odpovědí na první otázku můžeme zaznamenat tři kategorie: do pěti zaměstnanců, pět až deset zaměstnanců a více jak deset zaměstnanců. Dva komunikační partneři (**KP1, KP5**) se shodli na počtu pracovníků do pěti lidí. **KP4** uvádí počet pracovníků do deseti lidí a dále vyjmenovává, kdo všechno standardy zpracovával: „*Koordinátor, 2 zaměstnanci, vedoucí odboru, supervizor a pracovníce pro finanční správu*“. U dvou komunikačních partnerů (**KP2, KP3**) byl počet zaměstnanců větší než 10 lidí. Z odpovědí na druhou doplňující otázku můžeme zaznamenat dvě kategorie: získat materiály, předpisy a obsah standardů. Pro **KP1, KP3, KP5** byly největšími problémy během vypracování, získání materiálů, předpisů, odkazování v zákoně. Dva komunikační partneři (**KP2, KP4**) viděli problém v obsahové stránce standardu. **KP5** uvádí: „*Myslím si, že problémem bylo, jak moc obsáhlý by ten standard měl být, aby nás to potom neomezovalo*“.

Změna prostředí pro jednání s klienty. Zde komunikační partneři uváděli, zda museli provést změnu prostředí na svém pracovišti a jak se změna projevila, např.

vytvořením samostatné místnosti. Z odpovědí komunikačních partnerů můžeme vytvořit tři kategorie nejčastějších odpovědí: ano, museli měnit prostředí, dětský koutek v kanceláři a samostatná místnost. Čtyři dotazovaní komunikační partneři (**KP1, KP2, KP3, KP4**) se shodli, že museli provést změny prostředí. **KP1** zavedl v kanceláři dětský koutek, protože na městském úřadě není kapacita pro samostatnou místnost. Tři komunikační partneři (**KP2, KP3, KP4**) vytvořili na svých pracovištích oddělenou místnost pro jednání s klientem. **KP2** uvádí: „*Na základě standardů jsme vytvořili novou místnost, kde máme možnost odděleně hovořit s dítětem nebo s rodiči*“. **KP4** dodává: „*Úřadem byla vyčleněna zasedací místnost. Z dotace byla místnost vybavena, dále byly vybaveny i kanceláře*“. Z odpovědi vyplývá, že některé oddělení SPOD, dostaly dotace, na zavedení standardů resp. zlepšení prostředí.

4.1.2 *Vzdělávání kurátorů pro děti a mládež*

Schéma 2: *Vzdělávání kurátorů pro děti a mládež*

Zdroj: Vlastní výzkum

Okruh témat týkající se **Vzdělávání kurátorů pro děti mládež** vznikl na základě změny v celoživotním vzdělávání kurátorů a ostatních pracovníků OSPOD. Zavedení standardů stanovuje vzdělávání na minimálně 6 pracovních dnů za rok. Tématický okruh měl čtyři složky: *Rozšíření celoživotního vzdělávání*, *Vhodná témata kurzů*, *Vzdělávací instituce*, *Potřebná témata, ale kurzy nejsou*.

Rozšíření celoživotního vzdělávání. Na toto téma odpovídali všichni komunikační partneři. Z odpovědí jsem vytvořila pouze jednu kategorii: přínos ve vzdělání. Shodu lze nalézt u odpovědí všech komunikačních partnerů (**KP1, KP2, KP3, KP4, KP5**). Všichni se shodli, že rozšíření vzdělávání je velkým přínosem. **KP2** říká: „*Jsem zastáncem vzdělávání po celý život, tak to na mě působí pozitivně. Jsem ráda, že se*

mohu účastnit víc vzdělávacích akcí než doposud“. **KP5** k tomu dodává: „*Je to důležité pro sociální pracovníky. Dochází ke změnám ve společnosti a je nutné se vzdělat*“.

Vhodná témata kurzů. Zajímalo mě, jaká témata jsou pro sociální kurátory nejvhodnější. Z odpovědí komunikačních partnerů lze identifikovat pět kategorií vhodných kurzů: komunikace – mediátor, komunikace s dětmi, legislativa, kriminalita dětí, sociálně patologické jevy. Největší shodou u čtyř komunikačních partnerů (**KP1, KP2, KP4, KP5**) byl kurz zaměřený na komunikaci s dětmi. Další častou kategorií byly kurzy zaměřené na legislativu a to u **KP3, KP4, KP5. KP2, KP3, KP5** se shodli na kurzu, kde získávají informace o kriminalitě dětí. Tři komunikační partneři (**KP1, KP2, KP3**) vidí přínos v kurzu zaměřeném na sociálně patologické jevy. Dva komunikační partneři (**KP1, KP4**) uvedli kurzy zaměřené na výcvik mediátorů. **KP4** jako jediný uvedl, že mu přijde vhodný kurz případové konference.

Vzdělávací instituce. Z odpovědí bylo zaznamenáno sedm kategorií vzdělávacích institucí: NOVEKO, TSM, Vzdělávací centrum Morava, Vzdělávací centrum pro veřejnou správu, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Jihlavská vzdělávací, Vzdělávací agentura Merlyn. Tři komunikační partneři (**KP1, KP3, KP4**) nejvíce využívají služeb vzdělávací agentury NOVEKO. Další vzdělávací agenturou je podle **KP1, KP2, KP5** TSM. Tři komunikační partneři (**KP1, KP4, KP5**) využívají služeb Vzdělávací agentury Morava a také se tito komunikační partneři shodli na kurzech od Vzdělávacího centra pro veřejnou správu. **KP2** ještě využívá služeb Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, která také pořádá kurzy pro sociální pracovníky a kurátory pro děti a mládež. **KP3** využívá kurzy, které pořádá Jihlavská vzdělávací agentura a Agentura Marlin. **KP4** ke vzdělávacím agenturám dodává: „*Když by neziskové organizace, jako je Spondeo nebo Persefona dělaly školení, byl by to velký přínos, lepší spolupráce a byl by zaveden i stejný postup*“.

Potřebná témata, ale kurzy nejsou. Toto téma vzniklo doplňující otázkou, která zněla: Jsou některá témata, která byste potřebovali, ale nikdo je neposkytuje? Z odpovědí komunikačních partnerů jsem zaznamenala tři kategorie: nevím o tématu, které není, žadatelé o azyl, mediace. Všichni komunikační partneři na tuto otázku odpověděli. Nejčastější odpověď byla, že neví o tématu, které vzdělávací agentury

neposkytují. Takto odpověděli komunikační partneři **KP1**, **KP3**, **KP5**. **KP3** to komentuje: „*Díru v nabídce jsem nepocítil. Vždycky si můžeme vybrat, objednat si*“. Komunikační partner **KP2** pociťuje mezeru ve vzdělání, která se týká žadatelů o azyl a k tomu dodává: „*Do nedávna byl trochu problém s tím, že se objevovali žadatelé o azyl. Už se, ale začínají objevovat semináře s touto problematikou*“. Komunikačnímu partnerovi **KP4** chybí kurzy zaměřené na mediaci.

4.1.3 Posuzování případů a jejich kontrola

Schéma 3: Posuzování případů a jejich kontrola

Zdroj: Vlastní výzkum

Okruh témat **Posuzování případů a jejich kontrola**, vznikl na základě stanovení stejného postupu u všech případů. Tento postup deklarují právě zmiňované standardy kvality. Tématický okruh obsahoval tři témata: *Jednotný postup*, *Kritéria posuzování jednotlivých případů* a *Pravidelná kontrola případů*.

Jednotný postup. V rámci dotazu na zavedení jednotného postupu se dají odpovědi kategorizovat do dvou oblastí: postup stejný a složitá agenda. Všichni komunikační partneři (**KP1, KP2, KP3, KP4, KP5**) se shodli, že se postup vůbec nezměnil a je stále stejný. Shoda u odpovědí komunikačních partnerů (**KP1, KP2, KP3, KP4, KP5**) byla nalezena i ve složitosti agendy. Všichni oslovení komunikační partneři se shodli, že se agenda vůbec nezjednodušila. **KP1** říká: „*Jedná se o samé papírování, zakládání nesmyslných formulářů, na to není čas. Je potřeba práce s rodinami, v terénu a né papírovat. Nedělám nic jiného*“. **KP5** si myslí: „*Papírování přibylo a je pozitivní to, že je to podpůrný systém. Je jedna metodika*“.

Kritéria posuzování jednotlivých případů. Odpovědi na dotazy, týkající se tohoto tematického okruhu, jsem rozdělila do tří oblastí: formuláře, individualita, zkušenosti. **KP1, KP2, KP3, KP4, KP5** se v odpovědích této oblasti shodli. Jejich shoda je v posuzování případů podle formuláře, podle kterého se vyhodnocuje naléhavost situace dítěte (Příloha 1). **KP3** říká: „*Pro nás je oporou administrativa -> formulář. Kde jsou kategorie zneužívání dítěte, jeho naléhavá situace. Je to kategoricky vyjmenováno*“. Tři komunikační partneři (**KP2, KP3, KP4**) uvádějí, že se naléhavost případů posuzuje podle individuality, jak dané situace dítěte, tak i podle individuálního vyhodnocení pracovníkem. U **KP1, KP3, KP5** se jako odpověď objevili zkušenosti daného pracovníka. Komunikačním partnerům byla položena doplňující otázka: Jak postupujete v posuzování těchto případů? Z odpovědí byly zaznamenány čtyři kategorie: podle formuláře, situace v rodině, zkušenosti, individualita pracovníka. Čtyři komunikační partneři (**KP1, KP3, KP4, KP5**) uvedli, že nejvíce postupují podle formuláře. Další nejčastější odpovědí **KP3, KP4, KP5** byl postup podle situace v rodině dítěte. Tři komunikační partneři (**KP3, KP4, KP5**) postupují podle získaných zkušeností. **KP2, KP3, KP4** uvedli, že postupují podle individuality pracovníka. **KP1** to vysvětluje takto: „*Naléhavost případů posuzuji podle toho, v jakém je dítě ohrožení – přednost mají děti v ohrožení na životě bez přítomnosti rodičů, trestná činnost*“. **KP3** ujasňuje: „*Byť to není zákonem dáno, tak se spoléháme na individualitu a zkušenost pracovníka. Dlouholetí pracovníci na to mají „čuch“*“. *Stačí se pak konkrétně zaměřenými otázkami dostat k problematice. Byť to třeba ten klient úplně nechce otevřeně říct*“.

Pravidelná kontrola případů. Cílem bylo zjistit, jak kurátoři zajišťují kontrolu případů. Z odpovědí jsem zaznamenala tři kategorie: osobní návštěva, spolupráce s ústavy, telefonicky/mailem. Nejčastější odpovědi komunikačních partnerů (**KP2, KP3, KP4, KP5**) byla osobní návštěva dítěte. **KP3, KP4, KP5** uvedli také spolupráci s ústavy. Další nejčastější odpovědi **KP1, KP4, KP5** byl telefonický nebo emailový kontakt. Komunikačním partnerům byla položena doplňující otázka: Jak často tuto kontrolu provádíte? Z odpovědí na doplňující otázku můžeme zaznamenat pouze jednu kategorii: kontrola prováděná častěji než stanovená lhůta. Všichni oslovení komunikační partneři (**KP1, KP2, KP3, KP4, KP5**) se shodli na tom, že kontrolu, která je zákonem stanovena minimálně jednou za tři měsíce, provádí častěji. **KP3** říká: „*Tím, že je lhůta 3 měsíce stanovena zákonem, tak je to bič nad nama, který nás nutí dodržet. Nicméně někdy to je, že se s těma dětma vidáme častěji podle potřeby*“. Další doplňující otázkou bylo: Jak se Vám daří organizovat aktivity s klienty, abyste dodrželi stanovené lhůty? Z odpovědí můžeme stanovit dvě kategorie: domluva s klientem, domluva se zařízením. Všichni komunikační partneři (**KP1, KP2, KP3, KP4, KP5**) uvedli, že se domlouvají s klienty. Podle čtyř komunikačních partnerů (**KP2, KP3, KP4, KP5**) je důležitá i domluva s daným ústavním zařízením. **KP2** dodává: „*Lhůta 3 měsíce se nám daří dodržovat. Většinou se s nimi setkáváme častěji. Pokud jsou děti v Brně na prázdninách, tak nás chodí navštěvovat, takže nám dobře organizují aktivity*“. **KP3** ujasňuje: „*Co se týče ústavní výchovy, tak je důležitá spolupráce s tím zařízením, tzn. dá se spolehnout na to, že stejnou práci bychom museli dělat my, tak můžeme delegovat sociální pracovníky nebo další odborníky tam*“.

4.1.4 Individuální plán dítěte

Schéma 4: Individuální plán dítěte

Zdroj: Vlastní výzkum

Individuální plán dítěte. Tento okruh témat byl zvolen na základě zavedení individuálního plánu dítěte. Zajímalo nás, jak se postupuje při stanovení individuálního plánu a jakou roli v něm hrají rodiče dítěte. Tématický okruh obsahoval dvě témata: *Stanovení individuálního plánu dítěte a Role rodiče*. Komunikační partner **KP1** na tento okruh témat odmítl odpovídat.

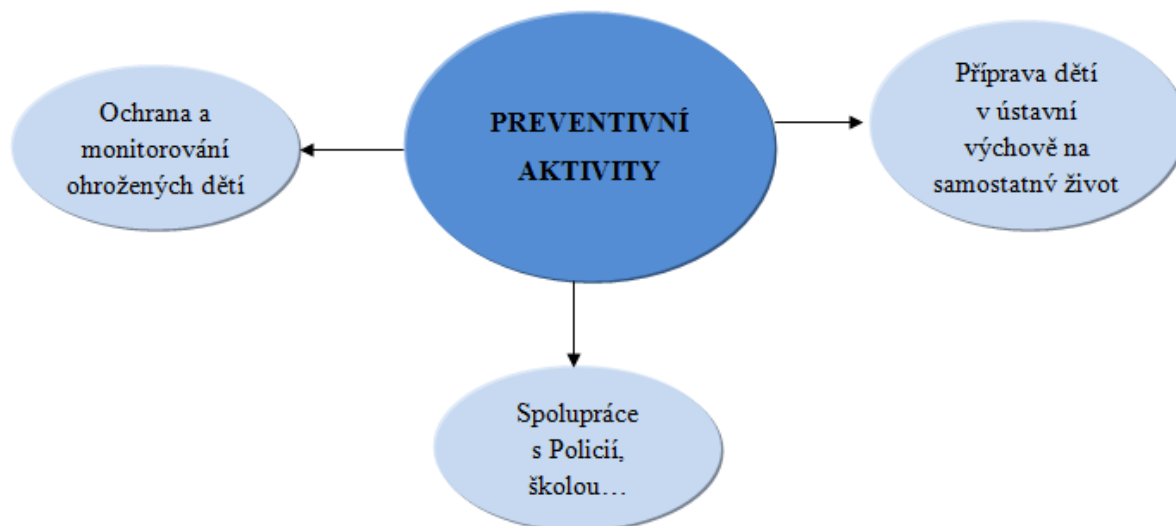
Stanovení individuálního plánu dítěte. Zde jsem z odpovědí komunikačních partnerů zaznamenala dvě kategorie: formulář Vyhodnocení situace dítěte a situace rodiny. Tři komunikační partneři (**KP2, KP3, KP5**) uvedli, že při stanovení individuálního plánu dítěte vychází hlavně z formuláře „Vyhodnocení situace dítěte“. **KP3, KP4, KP5** vycházejí také ze situace rodiny. **KP5** říká: „*Jsou tam dvě důležité věci. Individuální plán je hodně založený na rozboru situace, na anamnéze té rodiny a další situace toho člověka. Druhá stránka věci a to je to s čím ten člověk jako přichází*“. Komunikačním partnerům byla položena doplňující otázka: Jak se dodržuje? Z odpovědí byly zaznamenány dvě kategorie: někdy se dodržuje dobře a někdy se nedodrží. Komunikační partneři (**KP2, KP3, KP4, KP5**) se shodli, že se individuální plán někdy dodržuje dobře a někdy se nedodrží. **KP3** k tomu dodává: „*Je důležité říct, že jak u koho a jak komu. Jsou případy, kdy ti klienti šlapou jako hodinky. Co se naplánuje, to splní. Rodiče dělají potřebné věci, např. navštěvují Středisko výchovné péče Brno. Pak jsou klienti, na který se ty problémy spíše nabalují. A pak je zase*

skupina, dá se říct těch jakoby víc problematických klientů, kdy v podstatě by bylo dobrý ty kroky aktualizovat skoro týdně nebo minimálně 1x za měsíc, protože se to opravdu hodně mění. Skoro se dá říct, že praxe samotná je o těch naléhavých potřebách, byť nejsou v individuálním plánu“.

Role rodiče. Při rozhovoru na dané téma jsem z odpovědí zaznamenala dvě kategorie: rodiče mají důležitou roli a nedůležitou roli. Čtyři komunikační partneři (**KP2, KP3, KP4, KP5**) uvádějí, že rodiče hrají velmi důležitou roli, protože se jim vysvětluje co je pro ně i dítě důležité. Pouze **KP3** říká, že zároveň hrají i nedůležitou roli. Komunikační partner **KP3** to odůvodňuje takto: „*Jsou velice časté rodiny, kdy nespolupracují vůbec a nedá se s nimi zkontaktovat. Třeba ty děti jsou v ústavní výchově a rodiče nevidíte jak je rok dlouhý. Tam je potřeba říct, že to plánování funguje bez nich, sice to není správný, ale tam si to vyžádá ta situace“.* Komunikačním partnerům byla položena doplňující otázka: Jakou váhu mají negativní výroky rodiče a jak rodiče motivujete ke spolupráci? Z odpovědí můžeme zaznamenat dvě kategorie: rodiče nekomunikují a motivace vysvětlováním. **KP3, KP4, KP5** říkají, že někteří rodiče nekomunikují, anebo jejich negativní výroky mají negativní vliv na dítě. Dále čtyři komunikační partneři (**KP2, KP3, KP4, KP5**) nejčastěji uvádějí, že motivují rodiče vysvětlováním.

4.1.5 Preventivní aktivity

Schéma 5: Preventivní aktivity

Zdroj: Vlastní výzkum

Posledním okruhem témat jsou **Preventivní aktivity**. Cílem bylo zjistit, jaké preventivní aktivity v rámci své městské části sociální kurátoři provádějí a jak dohlíží na přípravu dětí v ústavní výchově na samostatný život. V rámci tohoto tematického okruhu byly tyto témata: *Ochrana a monitorování dětí*, *Spolupráce s Policií, školou...*, *Příprava dětí v ústavní výchově na samostatný život*.

Ochrana a monitorování dětí. V rámci dotazu na ochranu a monitorování ohrožených dětí jsem z odpovědí zaznamenala tři kategorie: rodina, neziskové organizace a spolupráce se školami, s Policií ČR. Z odpovědí komunikačních partnerů (**KP2, KP3, KP4, KP5**) vyplynulo, že nejčastější ochranu má tvořit rodina dítěte. **KP3, KP4, KP5** zajišťují ochranu a monitorování dětí ve spolupráci s Policií ČR, městskou policií, spolupracují se školami. Dva komunikační partneři (**KP1, KP2**) uvádějí spolupráci s neziskovými organizacemi. Komunikačním partnerům byla položena doplňující otázka: Jaké preventivní aktivity realizujete? Z odpovědí můžeme zaznamenat následujících šest kategorií: mimoškolní – sportovní aktivity, depistáž,

neziskové organizace, preventivní programy od Magistrátu města Brna, letáčky, Policie. Největší shoda u komunikačních partnerů (**KP1, KP3, KP5**) jsou aktivity neziskových organizací. **KP1, KP3** se shodli na mimoškolních – sportovních aktivitách. **KP1, KP5** mají vypracované v rámci své městské části letáčky, které by měly působit preventivně. Dva komunikační partneři (**KP3, KP5**) realizují preventivní aktivity s Policií ČR. **KP2** se spoléhá na depistáž a k tomu dodává: „*V rámci prevence se chodíme dívat do různých heren, restaurací a na místa, kde máme pocit, že se dějí nekalé věci*“. A **KP4** spoléhá na preventivní programy od Magistrátu města Brna. **KP3** k doplňující otázce dodává: „*Preventivní aktivity mi v rámci úřadu chybí. Chtělo by to více energie těch pracovníků, ale je to tím, že je situace jaká je. Každý řeší „x“ případů a ty případy jsou někdy hodně komplikované. A aktivity nelze tedy moc realizovat. Je to věc, kterou bychom moc rádi dělali, ale spíš spoléháme na ostatní. Je to brněnská Ratolest, případně jiné aktivity Policie nebo PMS. Třeba se nám daří s někým více a s někým méně spolupracovat*“.

Spolupráce s Policií, školou... Zde jsem z odpovědí komunikačních partnerů zaznamenala čtyři kategorie odpovědí: spolupráce s Policií, se zdravotnickým zařízením, dobrá spolupráce se školou a špatná spolupráce se školou. Nejčastější odpovědí všech komunikačních partnerů (**KP1, KP2, KP3, KP4, KP5**) byla spolupráce s Policií ČR nebo Městskou policií. **KP3** dodává: „*V městě Brně se dá obrátit i na Městskou policii, která má k tomu i vzdělávací instituci pro nezletilý*“. Čtyři komunikační partneři (**KP1, KP2, KP3, KP5**) uvádějí, že je dobrá spolupráce i s poskytovatelem zdravotních služeb. **KP2, KP3, KP4** dále uvádějí, že mají dobrou zkušenost spolupráce se školou, ale dva komunikační partneři (**KP1, KP4**) říkají úplný opak, tedy spolupráce se školou je velmi špatná. Komunikačním partnerům byla položena doplňující otázka: Máte pro tyto aktivity zvolený tým a kolik má členů? Z odpovědí nám vyplynula pouze jedna kategorie: tým není. Všech pět komunikačních partnerů (**KP1, KP2, KP3, KP4, KP5**) se shodlo, že zvolený tým, který by se věnoval preventivním aktivitám, nemají. **KP1** uvedl, že na pracovišti je jediný. Zbývající čtyři komunikační partneři (**KP2, KP3, KP4, KP5**) říkají, že preventivní aktivity dělají po vzájemné domluvě s ostatními spolupracovníky, ale tak, že každý ve svém okruhu

klientů. Komunikačním partnerům byla položena následující otázka: Jak probíhá příprava preventivních aktivit? Z odpovědí jsme mohli zaznamenat tři kategorie: příprava není, domluva pracovníků, přes neziskové organizace. Tři komunikační partneři (**KP3, KP4, KP5**) uvádějí, že příprava probíhá přes neziskové organizace. **KP3** dodává: „*Tým zvolený nemáme, protože na to nemáme čas a ani kapacitu. Více se daří věci dělat ad hoc, což je aktivita např. Ratolesti Brno a my na to ty klienty pozveme*“. **KP2, KP5** se domlouvají v rámci pracoviště. **KP1** uvedl, že přípravu nemá.

Příprava dětí v ústavní výchově na samostatný život. V tomto tématu odpověděli všichni oslovení komunikační partneři. Z odpovědí byly zaznamenány dvě kategorie: ústavní zařízení zajišťuje přípravu samo a osobní domluva. Čtyři komunikační partneři (**KP1, KP3, KP4, KP5**) se svými odpověďmi shodli na přípravě dětí, které zajišťuje ústavní zařízení. **KP1** říká: „*Ústavní zařízení to většinou zajišťuje samo*“. **KP5** dále uvádí: „*Nabídkou sociálních služeb, pomoc při hledání bydlení, poradenství ve finančních otázkách*“. **KP2, KP3, KP4, KP5** uvádí, že přípravu dětí provádí při osobní domluvě s dítětem. **KP2** říká: „*V Brně existuje příležitost, kdy Magistrát města Brna speciálně se snaží přidělovat byty dětem, které přicházejí z ústavní výchovy. Pomáháme jim vyplnit žádost a píšeme doporučení, které posíláme na Magistrát. S dětmi o tomto mluvíme i půl roku dopředu před ukončením ústavní výchovy*“. Komunikačním partnerům byla položena doplňující otázka: Jak s Vámi děti spolupracují? Z odpovědí komunikačních partnerů můžeme zaznamenat dvě kategorie: děti nespolupracují a spolupracují. Všichni komunikační partneři (**KP1, KP2, KP3, KP4, KP5**) říkají, že děti dobře spolupracují. **KP2, KP5** uvádějí, že jsou děti, které nespolupracují. **KP4** dodává: „*Děti spolupracují velmi dobře, těší se na každou návštěvu. Mají větší důvěru. Záleží, jestli je dítě malé, velké nebo postižené. U každého je spolupráce jiná*“.

5 Diskuze

V bakalářské práci jsem se zabývala sociální kuratelou a jejím fungováním v praxi. Výzkumné šetření jsem prováděla za pomoci rozhovorů se sociálními kurátory pro děti a mládež z městských částí města Brna. Výzkumné šetření jsem zaměřila na proces zavádění standardů kvality do oblasti sociálně-právní ochrany dětí.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Pro zjištění předem definovaných cílů jsem v empirické části použila kvalitativní výzkumné šetření. Zvolila jsem metodu dotazování formou polostrukturovaného rozhovoru s vybranými komunikačními partnery. Výzkumný soubor tvořilo 5 sociálních kurátorů pro děti a mládež ze čtyř městských částí města Brna. Podkladem pro rozhovory bylo předem stanoveno pět okruhů témat a v případě potřeby jsem komunikačním partnerům kladla doplňující otázky. Rozhovory byly zaznamenávány na diktafon poté přepsány do elektronické podoby v programu Microsoft Office Word 2007. Ke zpracování byla použita technika otevřeného kódování – metoda tužka a papír. Jednotlivé okruhy témat rozhovorů jsou zpracované do schémat. Ze stále opakovaného čtení a vytvoření kódů vznikaly kategorie a podkategorie nejčastějších odpovědí komunikačních partnerů.

Hlavním cílem bylo: *Zmapovat dopady změn v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí na činnost kurátorů pro děti a mládež.* Komunikační partneři se shodují, že před zavedením standardů kvality byl zavedený systém pro řešení různých situací. Po zavedení standardů kvality se tedy nic nezměnilo a systém se aplikoval na jednotlivé standardy. Přesto se všichni shodují, že je to přínosné. Velký přínos zavedení standardů vidí do budoucna. Myslím si, že zavedení standardů bylo potřeba, protože všichni sociální kurátoři a nejen ti, ale i zbývající pracovníci OSPOD pracují pod stejným metodickým postupem. Nejvíce si komunikační partneři chválili rozšiřující minimální dobu celoživotního vzdělání, která se rozšířila z minimálních 24 hodin za rok na minimálních 6 pracovních dnů za rok. Další významnou změnou, kterou standardy kvality zaručovaly, je jednotný postup při oznámení a posouzení případů. Komunikační partneři se shodli, že postupují podle formuláře „Vyhodnocení situace dítěte“, který je přílohou této bakalářské práce. Komunikační partner KP1 k tomu uvádí: „Je to zbytečné

papírování a raději bych pracoval přímo s rodinou“. Musím souhlasit s tím, že daný formulář je opravdu velmi rozsáhlý a jeho vyplnění zabere poměrně spoustu času. Nicméně si myslím, že dobře vyplněný formulář nám může mnoho naznačit. Sama jsem si během praxe několikrát vyzkoušela provést základní vyhodnocení situace dítěte, takže můžu opravdu souhlasit s tím, že je časově velmi náročný.

Další velkou změnou bylo zavedení individuálního plánu. Jak uvádí Trubačová (2011) individuální plán by měl být vytvořený týmem subjektů osob, které se podílejí na řešení daného problému. Popravdě si sama nedokážu představit tým osob, protože některé případy se řeší s psychologem, s lékaři a myslím si, že bude velmi obtížné, aby se daní odborníci sešli a nějakým způsobem individuální plán spolu s klientem vytvořili. V praxi to probíhá tak, že individuální plán tvoří určitý sociální kurátor s klientem a s jeho zákonnými zástupci. Rodičům se sdělí, s kým vším se mají spojit, popřípadě se jim předávají kontakty na odborníky. Během praxe jsem se nesetkala s tím, že by individuální plán tvořili kurátoři s dalšími odborníky společně. Většina komunikačních partnerů se shodla, že při stanovení individuálního plánu vychází z formuláře „Vyhodnocení situace dítěte“. Komunikační partner KP5 uvedl, že individuální plán je hodně založený na rozboru situace, anamnéze rodiny a dalších okolností toho člověka. Problémy mohou nastat při aktualizování nebo samotném dodržování individuálního plánu. Komunikační partner KP3 to odůvodňuje tak, že jsou případy, kdy klienti fungují velmi dobře. Co se naplánuje, to se splní, ale také jsou klienti, na které se problémy stále nabalují. Zároveň jsou klienti, u kterých by se aktualizace musela provádět minimálně 1x za měsíc.

Přínosem novelizace zákona a zavedením standardů kvality přináší do sociální práce i zavedení případové konference. Trubačová (2011) případovou konferenci popisuje jako metodu, která se využívá při řešení situace, které dítě ohrožuje. Komunikační partner KP4 v rozhovoru uvedl, že mu přijde vhodný kurz zaměřený na případovou konferenci. Ze zkušenosti z praxe vím, že mnoho sociálních kurátorů se případovou konferencí nezabývají, protože z ní mají obavy. Příprava na případovou konferenci je hodně náročná. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že případová konference může vyřešit několik problémů najednou. Případová konference je výhodná v jednání

několika odborníků najednou. U jednání jsou přítomni zákonní zástupci dítěte, sociální pracovník, facilitátor (psycholog), zástupce školy a další odborníci. Myslím si, že je velká škoda v tom, že se případová konference dělá pouze v malém množství. Ministerstvo práce a sociálních věcí (2011) ve svém Manuálu k případovým konferencím uvádí přímo stanovené situace, kdy se případová konference svolávat musí. Konkrétní situace a oblasti využitelné pro případové konference jsou následující: Rodina v nesnázích, situace vyžadující umístění dítěte mimo rodinu, chystaná změna prostředí dítěte (náhlá i plánovaná), výraznější výchovné nebo školní problémy dítěte, revidování dlouhodobého umístění dítěte mimo rodinu, obtížná, selhávající nebo nezdařená náhradní rodinná péče, zvláště komplikované případy a nespolupracující rodina.

Za změnu, kterou přinesly standardy kvality, můžeme považovat vytváření preventivních aktivit v rámci daného úřadu. Ministerstvo práce a sociálních věcí (2014) uvádí v obsahu standardu, který je zaměřen na prevenci, že OSPOD vytváří podmínky pro preventivní aktivity ve své spádové oblasti. Při preventivních aktivitách spolupracuje s pedagogy, poskytovateli sociálních služeb, Policií ČR atd. Oslovení komunikační partneři se shodli, že primární prevenci by měla vytvářet rodina dítěte. Dále jejich častá odpověď byla ochrana a monitorování dětí ve spolupráci s Policií České republiky, s Městskou policií Brno, se základními školami. Na otázku, jaké preventivní aktivity sociální kurátoři provádějí, byla nejčastější odpověď, že realizují preventivní aktivity v rámci neziskových organizací. Pouze dva oslovení komunikační partneři to komentovali vytvořením vlastních letáčků. Tyto letáčky dali na veřejná místa, jako jsou čekárny dětských lékařů, školy nebo různé kulturní akce. Komunikační partner KP3 uvedl, že mu v rámci úřadu preventivní aktivity chybí. Oslovení komunikační partneři při rozhovoru uváděli, že se musí spoléhat na neziskové organizace, protože sami na preventivní aktivity nemají čas. Sami mají mnoho práce a na nic jiného čas nemají. Řešení vidím v přijetí dalšího nebo dalších zaměstnanců, protože na jednoho pracovníka připadá 800 dětí do 18 let. Velkým problémem je však nepovolení rozšíření pracovního týmu ze strany vedení městských úřadů. Velkou

nevýhodu vidím v tom, že se sociální kurátoři nemohou z časových důvodů věnovat preventivním aktivitám.

Okruh změn nastal i v přípravě dětí v ústavní výchově na samostatný život. Ministerstvo práce a sociálních věcí (2014) má tuto změnu upravenou ve standardu č. 14 – Návaznost výkonu sociálně-právní ochrany dětí na další subjekty. Pracovník (sociální kurátor) má průběžně mapovat a monitorovat přípravu dítěte, které vyrůstá v ústavní výchově na samostatný život. Velice se mi líbila odpověď komunikačního partnera KP2, který ve své odpovědi sdělil, že v Brně existuje možnost, kdy se Magistrát města Brna snaží přidělovat byty mladistvým, kteří odcházejí z ústavní výchovy. Myslím si, že tento podpůrný systém je dobrý. Mladiství mají velkou možnost zapojit se do společnosti a nemusí se bát, že po odchodu z ústavní výchovy zůstanou někde bez střechy nad hlavou. Sociální kurátoři pomáhají těmto mladistvým dětem vyplňovat různé formuláře a tiskopisy. S dětmi o odchodu z ústavní výchovy mluví už půl roku dopředu, takže mají spoustu času se na svůj odchod pečlivě připravit.

Prvním dílčím cílem bylo: *Zjistit názory kurátorů pro děti a mládež na proces implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany.* Většina komunikačních partnerů uvedla, že se celkově systém zprůhlednil. Čtyři komunikační partneři se shodli, že se celkově situace zlepšila. Komunikační partner KP1 uvedl, že zavedení standardů bylo zbytečné zaměstnávání pracovníků OSPOD blbostmi a dodává, že se zavedením standardů vůbec nic nezměnilo. Jak říká Solařová (2015) jeden z cílů standardizace je nastavení procesu kvality a dobré praxe na daném pracovišti. Osobně se zavedením standardů kvality souhlasím, avšak nemůžu hodnotit období před jejich zavedením. Líbí se mi, že všichni sociální kurátoři pro děti a mládež postupují jednotným systémem. Výhodu vidím v tom, že jakýkoli zástup na pracovišti ví, co má dělat, co už bylo vyzkoušeno a co se povedlo v řešení dané situace dítěte, nebo naopak co selhalo. I Černovský (2015) říká, že standardizace péče o ohrožené děti vytváří podmínky pro zajištění jednotnosti procesů s klienty na různých úrovních, v různých odvětvích výkonu SPOD. Mohu tedy tvrdit, že s tvrzením Černovského souhlasí i oslovení sociální kurátoři. Tedy souhlasí v tom, že standardy zajišťují jednotný postup všech pracovníků. Čtyři komunikační partneři vidí zavedení standardů jako přínosné.

Zavedení standardů kvality mělo přinést i řádné školení zaměstnanců. Solařová (2015) uvádí, že proces zavádění standardů kvality probíhá stejně jako při zavádění standardů kvality v sociálních službách. Zaměstnanci organizací procházejí stejnými fázemi jako zaměstnanci sociálních služeb. Dva oslovení komunikační partneři uvedli, že jim implementace standardů kvality byla vysvětlena na školení do Ministerstva práce a sociálních věcí. Komunikační partner KP1 uvedl, že se zúčastnil školení od Magistrátu města Brna. Samotné vedení Magistrátu města Brna nevědělo co se standardy kvality. Myslím si, že v tomto případě bylo selhání na straně Magistrátu. Nevím, jakého školení či kurzu se zúčastnili daní pracovníci, ale určitě to nebylo pro komunikačního partnera přínosné školení, pokud sami na Magistrátu nevěděli co a jak dělat. U komunikačních partnerů se mi velmi líbilo zacházení s jejich připomínkami k zavádění a vypracování standardů kvality. Čtyři komunikační partneři uvedli, že jejich připomínky byly zohledněny a brány jako podnět do diskuze.

Deník veřejné zprávy (2014) uvedl, že by se na procesu standardizace měli podílet zaměstnanci, ale i vedoucí odboru. Je totiž nevhodné dávat vypracování standardů jen jednomu zaměstnanci. O počtu zaměstnanců rozhoduje vždy vedoucí odboru nebo vedení úřadu. Nejčastější tvrzení u komunikačních partnerů byl jako koordinátor právě vedoucí pracovník OSPOD. Komunikační partner KP1 uvedl, že neměl žádného koordinátora. Důvodem bylo, že je jako sociální kurátor pro děti a mládež na daném úřadě městské části města Brna sám. Dost mě zarazí, že ani vedení úřadu tomuto komunikačnímu partneru neurčilo koordinátora. Napadá mě otázka, jestli mají na tomto úřadě správně vypracované standardy kvality. Protože při rozhovoru s ostatními kurátory jsem se setkávala s tím, že si vypracované standardy vzájemně kontrolovaly a dokonce je několikrát předělávaly. Tvrzení komunikačního partnera KP1 mě tedy velmi překvapilo.

Komunikační partneři jako nejčastější problém při vypracování standardů kvality uváděli obsahovou stránku. Někteří k tomu během rozhovoru dodávali, že řešili to, aby je standard nějak v práci neomezoval. Často nevěděli jak správně standard formulovat, aby naplnili obsahovou stránku.

Zavedení standardů kvality upravuje prostředí, které má mít každý úřad. Prostředí upravuje standard č. 2 – Prostředí a podmínky. Středočeský kraj (2015) uvádí jako obsah následující: Na pracovišti se nachází prostor pro možnost přespání dítěte, je k dispozici i přebalovací stůl a hračky pro děti. Samotní zaměstnanci se musí cítit na pracovišti bezpečně. Z navštívených úřadů ani jeden neměl prostor pro možnost přespání dítěte. Myslím si, že některé úřady tento standard nemohou naplnit, hlavně z kapacitních důvodů a malých prostor na daném úřadě. Čtyři komunikační partneři uvedli, že museli provést změny na svých pracovištích. Změny byly v zavedení samostatné místnosti. Během pořizování rozhovorů jsem měla možnost jeden rozhovor vést právě ve vytvořené místnosti pro děti na základě zavedení standardů. Celá místnost působila příjemným a uklidňujícím dojmem. V místnosti bylo spousta hraček pro různé věkové kategorie dětí. Uprostřed místnosti byl malý stoleček se dvěma křesílky a na podlaze byl dětský barevný koberec. Vzniklá místnost na mě působila bezpečně. Pro děti tedy bylo vytvořeno soukromí a sociální kurátoři mohou v této místnosti vést jednotlivé rozhovory s dětmi, tak i s jejich rodiči. Děti se nemusí bát mluvit před více pracovníky, kteří sedí společně v jedné kanceláři. Můj názor na vytvoření vhodného prostředí pro jednání s klienty je dobrý nápad. Bohužel, problém vidím u těch úřadů, které na samostatnou místnost nemají vhodnou kapacitu.

Druhým dílčím cílem bylo: *Zmapovat, jak kurátoři pro děti a mládež nahlíží na změny v posuzování a řešení jednotlivých případů.* Přijetí oznámení, posouzení naléhavosti a přidělení případu upravuje standard č. 8. Středočeský kraj (2015) definuje obsah standardu takto: Při přijetí oznámení nedochází k průtahům mezi zaměstnanci a následnému předání konkrétnímu pracovníkovi. OSPOD má stanovená kritéria pro posouzení naléhavosti případu a jsou dány lhůty pro řešení. Všichni oslovení komunikační partneři se shodli, že se postup při přijetí oznámení případu nezměnil a je stále stejný. Jak jsem uvedla výše, sociální kurátoři musí vyplňovat formulář „Vyhodnocení situace dítěte“, který je velmi obsáhlý a časově náročný. Oslovení komunikační partneři uvedli, že se naléhavost případů posuzuje podle individuality každého případu. Záleží jaká je daná situace dítěte a jak celou situaci individuálně

vyhodnotí daný sociální kurátor pro děti a mládež. Komunikační partneři se také hodně shodovali ve zkušenostech sociálního pracovníka.

O jednání, vyhodnocování a individuálním plánu dítěte hovoří standard č. 9. Středočeský kraj (2015) u toho standardu uvádí, že na pracovišti existuje systém podrobného vyhodnocování. Jsou daná pravidla pro individuální plánování. K postupu posuzování případů komunikační partneři uváděli, že hlavně postupují podle již zmiňovaného formuláře „Vyhodnocení situace dítěte“. Hodně se snaží postupovat podle situace v rodině ohroženého dítěte a hlavně postupují podle svých dřívějších zkušeností. Ztotožňují se s tvrzením komunikačního partnera KP3, který uvádí, že se kurátoři spoléhají na individualitu a zkušenost pracovníka. Dlouholetým kurátorům stačí konkrétně zaměřenými otázkami zjistit tu pravou problematiku, se kterou klient přichází. Protože v mnoha případech klienti neřeknou celou pravdu. Myslím si, že nezkušení sociální kurátoři mohou reagovat na určité situace klientů přehnaně, a proto je podle mě důležité pracovat nějakou dobu se starším a zkušenějším sociálním kurátorem, který bude mít za sebou několikaletou praxi. V této oblasti sociální práce je velmi důležitá spolupráce rodičů, protože rodina je základ a v rodině jsou zakotveny problémy.

Další změnou v posuzování a řešení jednotlivých případů je pravidelná kontrola. Ministerstvo práce a sociálních věcí (2015) ve svém manuálu Funkce kurátora pro děti a mládež uvádí, že sociální kurátor pro děti a mládež navštěvuje děti a mladistvé, kteří jsou v ústavních zařízeních nebo věznicích, alespoň jednou za tři měsíce. Z odpovědí komunikačních partnerů vyplývá, že kontrolu provádí častěji než jednou za tři měsíce. Hodně záleží na individualitě klienta a na daném problému. S některými klienty se setkávají i několikrát do měsíce, protože si to u nich vyžaduje situace anebo to jsou problémy, které se musí řešit. Komunikační partneři dále uváděli, jako nejčastější formu kontroly osobní návštěvy dítěte v ústavním zařízení. Za důležité považují kontakty mezi nimi a samotným ústavem, ať už formou emailové korespondence nebo komunikaci po telefonu. Komunikační partneři dále uváděli, že se ve většině případů domlouvají s klienty sami, ale se souhlasem ústavního zařízení.

6 Závěr

V bakalářské práci s názvem Sociální kuratela a její fungování v praxi jsem se zabývala zmapováním změn, které přišly s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Před psaním bakalářské práce byl stanoven jeden hlavní cíl a dva dílčí cíle. Hlavním cílem bylo zmapovat dopady změn v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí na činnost kurátorů pro děti a mládež. Prvním dílčím cílem bylo zjistit názory kurátorů pro děti a mládež na proces implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany. Druhým dílčím cílem bylo zmapovat, jak kurátoři pro děti a mládež nahlíží na změny v posuzování a řešení jednotlivých případů.

U výzkumného šetření byla použita metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumný soubor tvořilo 5 sociálních kurátorů ze čtyř městských částí města Brna. Výsledky rozhovorů byly zaznamenány přepisem do elektronické podoby a k jejich zpracování byla použita technika otevřeného kódování. Pomocí schémat byla znázorněna témata rozhovorů.

Pro výzkumné šetření byly stanoveny tři výzkumné otázky. 1. Jaké změny jsou v souvislosti se zavedením standardů kvality sociálně-právní ochrany hodnoceny pozitivně? Jak se to v praxi projevilo? Většina oslovených sociálních kurátorů kladně hodnotí celé zavedení standardů kvality. A vidí velký přínos do budoucna. V praxi se to projevilo zavedením jednotného systému do práce kurátorů. Komunikační partneři velmi pozitivně hodnotí rozšíření doby vzdělávání, protože mají možnost si vybrat z velkého množství témat vzdělávacích kurzů. Komunikační partneři dobře hodnotí spolupráci s Policií České republiky a s nestátními neziskovými organizacemi. Komunikační partneři pozitivně hodnotí zavedení samostatné místnosti, která slouží k jednání s dítětem či jeho rodiči v soukromí.

2. Jaké změny jsou v souvislosti se zavedením standardů kvality sociálně-právních ochrany hodnoceny negativně? Jak se to projevilo? Z výzkumu vyplývá, že velkým problémem bylo vypracovávání jednotlivých standardů kvality. Komunikační partneři často uváděli jako problém obsahovou stránku standardů, ale také problémy se získáním

materiálů, předpisů a odkazování v zákoně. Komunikačním partnerům se nelíbí, že se při zavedení jednotného postupu přijetí případu nezjednodušila agenda. Někteří mají pocit, že se agenda ještě zvětšila.

3. Jsou změny v posuzování jednotlivých případů prospěšné? Pokud ano, v čem nejvíce? Všichni oslovení komunikační partneři se shodli, že se postup při přijetí oznámení případu vůbec nezměnil. Podle komunikačních partnerů je prospěšné zavedení stejné metodiky v postupování případu. Prospěšnou změnou je i stanovení individuálního plánu dítěte. Komunikační partneři při jeho stanovení vychází hlavně z vyplnění formuláře a dále z individuální situace dítěte a jeho rodiny.

Bakalářská práce by mohla pomoci široké veřejnosti seznámit se s funkcemi sociálního kurátora pro děti a mládež. Po přečtení práce by čtenáři měli být schopni pochopit, v čem spočívá zaměstnání sociálního kurátora, o jaké děti se stará a s jakými institucemi spolupracuje. Výzkumná část by mohla sloužit například k novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí a již zavedeným standardům kvality. Protože ne všechny úřady jsou schopny zajistit samostatnou místnost či sestavit pracovní tým, který by se zabýval jen preventivními aktivitami. Dále by mohly poznatky sociálních kurátorů pomoci k lepší organizaci při zavádění něčeho nového.

Na závěr doporučuji, aby se počet pracovníků na pracovišti rozšířil, z důvodu velkého zatížení již stávajících pracovníků. Navrhuji, aby na jednoho pracovníka bylo maximálně 500 dětí. Tím by na pracovišti byl i čas na preventivní aktivity, které považuji za velmi důležité.

7 Seznam informačních zdrojů

DENÍK VEŘEJNÉ SPRÁVY. 2014. Standardizace orgánů sociálně-právní ochrany: přístupy a praktická doporučení. Denik.obce.cz (online). ©2016 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6673707>

ČERNOVSKÝ, Ivan. 2015. Rozhovor: Standardizace sociálně-právní ochrany pohledem tří aktérů. In: *Sociální práce/Sociálna práca*. Roč.15, č. 2, s. 12-18 [cit. 2015-12-09]. ISSN 1805-885X. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/sp1_suplement_2015_web-150630103628.pdf

ČESKO. Zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993.

ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012

ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003.

ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

ČESKO. Zákon č. 333 ze dne 19. září 2012 o ústavní výchově. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012

ČESKO. Vyhláška č. 473 ze dne 17. prosince 2012 o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012

ČESKO. Zákon č. 41 ze dne 2010 Úmluva o právech dítěte. In: *Sbírka mezinárodních smluv České republiky*. 2010

INFORMAČNÍ PORTÁL PRO ORGÁNY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ. 2016. Informace k vyhodnocení situace dítěte. *Ospod.cz* [online]. ©2016. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14230/vyhodnocovani.pdf>

JÁNSKÝ, Pavel. 2014. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 292s. ISBN 978-80-7435-534-9.

KABÍČEK, Pavel, Ladislav CSÉMY a Jana HAMANOVÁ. 2014. *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Vyd. 1. Praha: Triton, 343 s. ISBN 978-80-7387-793-4.

MACELA, Miloslav. 2012. Reforma systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti. In: *Sociální práce/Sociálna práca*. Roč. 12, č. 3, s. 45-48 [cit. 2015-10-30]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/cas_vol12_iss3-141113102704.pdf

MACELA, Miloslav, Daniel HOVORKA, Adam KŘÍSTEK, Klára TRUBAČOVÁ a Zuzana ZÁRASOVÁ. 2015. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 890 s. ISBN 978-80-7478-727-0.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODÝMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ. 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 351 s. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. 2011. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualit. Praha: Portál, 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2011. *Manuál k případovým konferencím*. Vyd. 1., Praha: MPSV, 44 s. ISBN 978-80-7421-038-9

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2013. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany: Co znamená, když se řekne sociálně-právní ochrana dětí?* [online]. ©2013 [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <http://mpsv.cz/cs/14304>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2014. *Manuál implementace standardů kvality SPOD pro orgány SPOD* [online]. ©2014 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/18313/manual_OSPOD.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2015. *Funkce kurátora pro děti a mládež* [online]. ©2015 [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7290/Funkce_kuratora.pdf

MIOVSKÝ, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

MORAVCOVÁ, Eva, Zuzana PODANÁ a Jiří BURIÁNEK. 2015. *Delikvence mládeže: trendy a souvislosti*. Vyd.1. Praha: Triton, 231 s. ISBN 978-80-7387-860-3.

NÁHRADNÍ RODINA. 2013. Ústavní péče. *Nahradnirodina.cz* [online]. ©2013 [cit. 2015-11-05]. Středisko náhradní rodinné péče. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/ustavni_pece

NOVÁKOVÁ, Martina a Marcela LANDOVÁ. 2013. *Diagnostický ústav: [Creative help - tvůrčí dílny s dětmi z diagnostického ústavu]*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 105 s. ISBN 978-80-210-6613-7.

NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. 2009. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 265 s. ISBN 978-80-86723-77-8.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. 2012. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 187 s. ISBN 978-80-247-4317-2.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ. 2015. Vytvoření a pilotní ověření standardů kvality sociálně-právní ochrany dětí. *Pravonadetstvi.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-12-10] MPSV. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/projekty/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pece-o-ohrozene-deti/klicove-aktivity-1/vytvoreni-a-pilotni-overeni-standardu-kvality/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. 2015. Probační programy pro mladistvé. *Pmscr.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mladistvi-probacni-programy/>

SOBOTKOVÁ, Veronika. 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Vyd. 1. Praha: Grada, 147 s. ISBN 978-80-247-4042-3.

SOLAŘOVÁ, Hana. 2015. Metodický návod: Standardy kvality sociálně-právní ochrany a jejich zavádění do praxe. In: *Sociální práce/Sociálna práca*. Roč. 15, č. 2, s. 18-22 [cit. 2015-12-10]. ISSN 1805-885X. Dostupné z: http://www.socialni prace.cz/soubory/sp1_suplement_2015_web150630103628.pdf

STŘEDOČESKÝ KRAJ. 2014 a. Standardy kvality SPO pro orgány sociálně-právní ochrany dětí. Standard č. 1, 2, 3, 11. *Kr-stredocesky.cz* [online]. ©2014. [cit. 2016-12-

13]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/documents/20688/140729/Prezentace+-+Standardy+kvality+SPO+-+1%2C%202%2C%203%2C%2011+-+%28MS+I.%29.pdf/baf65978-9be1-4a36-9288-04700f837e4e>

STŘEDOČESKÝ KRAJ. 2014 b. Standardy kvality SPO pro orgány sociálně-právní ochrany dětí. Standard č. 4, 5, 6. *Kr-stredocesky.cz* [online]. ©2014. [cit. 2016-12-13]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/documents/20688/140729/Prezentace+-+Standardy+kvality+SPO+-+4%2C%205%2C%206+-+%28MS+I.%29.pdf/f8591eb3-7368-414d-ac78-902178253cae>

STŘEDOČESKÝ KRAJ. 2014 c. Standardy kvality SPO pro orgány sociálně-právní ochrany dětí. Standard č. 8, 9, 10. *Kr-stredocesky.cz* [online]. ©2014. [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/documents/20688/140729/Prezentace+-+Standardy+kvality+SPO+-+8%2C%209%2C%2010+-+%28MS+II.%29.pdf/c70c09b2-e3d3-4f36-a69b-587be045c933>

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. 2007. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 36 s. ISBN 978-80-86991-27-6.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K., a kol., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2.vyd., Praha: Portál, s 377. ISBN 978-80-262-0644-6.

TRUBAČOVÁ, Klára. 2011. Reforma systému o ohrožené děti a novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů: sborník z XI. celostátního semináře v Brně*. Triáda, s.11-21. ISBN 978-80-260-1299-3

8 Přílohy

Příloha 1 – Informace k vyhodnocení situace dítěte

Informace k vyhodnocení situace dítěte

Datum zahájení, přijetí do péče

Om/Nom

Poznámka: Pokud vyplňujete formulář elektronicky, textová pole se rozšíří tak, aby korespondovala s vaším textem. Tam, kde jsou zaškrťovací rámečky, vložte 'X' u rámečků, kterých se to týká.

Zjišťování podrobností o dítěti

Jméno dítěte

Příjmení

Pohlaví
mužské

Pohlaví
ženské

Adresa
trvalého
pobytu

Rodné číslo

Kontaktní telefon

Adresa
faktického
pobytu

Datum hodnocení

Mateřský jazyk dítěte

Mateřský jazyk rodičů

Podrobnosti o rodičích

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

Rodičovská zodpovědnost?

PSČ

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

Rodičovská zodpovědnost?

PSČ

Podrobnosti o jiných fyzických osobách zodpovědných za výchovu

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

PSČ

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

PSČ

Instituce a další odborníci pracující s dítětem

Všeobecné	Praktický lékař	☐	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
	Předškolní/základní/ střední vzdělání	☐	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
Další instituce	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>
	Instituce	<input type="text"/>	detaily	<input type="text"/>	Tel.	<input type="text"/>

1. Hodnocení dítěte, rodiny, prostředí

Každé z oblastí věnujte pozornost v rozsahu, který odpovídá skutečným podmínkám. Je nutné, vyjádřit se ke všem položkám podrobně. V maximální možné míře vycházejte ve svém komentáři z přímých důkazů (uveďte odkaz na použité nástroje), nikoli jen z názoru či dojmu, a tyto důkazy popište. Jestliže se však budou názory výrazně lišit, zaznamenejte i tyto rozdíly.

Zdravotní stav

Aktuální zdravotní stav
Dlouhodobý zdravotní stav
Zdravotní postižení
Úrazy
Očkování
Hospitalizace
Pediatr, preventivní prohlídky
Jiní odborní lékaři
Známky syndromu CAN

Informaci zajistí: OSPOD, lékař, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, zpráva lékaře atd.

Emoční vývoj a chování

Sebeovládání
Vztahy s vrstevníky
Vztahy s dospělými
Emoční projevy dítěte

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Rodinné a sociální vztahy

rodinná historie

Širší rodina - ekomapa, vzájemné vztahy
Vztahy se sourozenci
Kontakt s rodiči
Trávení volného času
Míra stěhování
Výskyt závislostí
Neformální vztahy dítěte/rodiny s okolím
(přátelé, sousedi, učitelé)

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Vzdělávání

Školní zařízení, předškolní zařízení – dostupnost
Třída
Učitel
Absence, omluvené i neomluvené
Porucha učení
Individuální plán ve škole
Prospívání ve škole
Doučování
Mateřský jazyk
Zájmy, dovednosti

Informaci zajistí: OSPOD, škola, předškolní zařízení, pedagogicko – psychologická poradna,
speciální pedagog apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, zpráva psychologa atd.

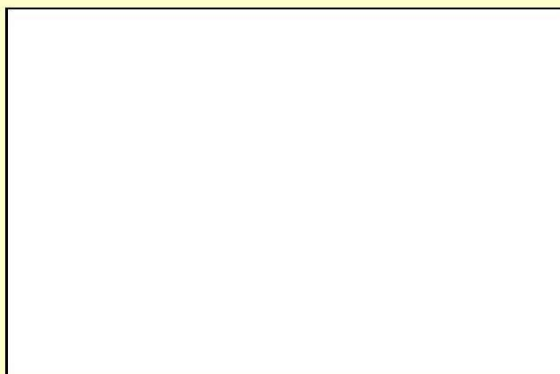
Samostatnost a sebeobsluha

Hygiena
Stravování
Úklid
Vyřizování běžných záležitostí

Informaci zajistí: OSPOD, lékař, škola, předškolní zařízení apod.
Metodou: pozorování, zpráva lékaře, školy atd.

Bydlení

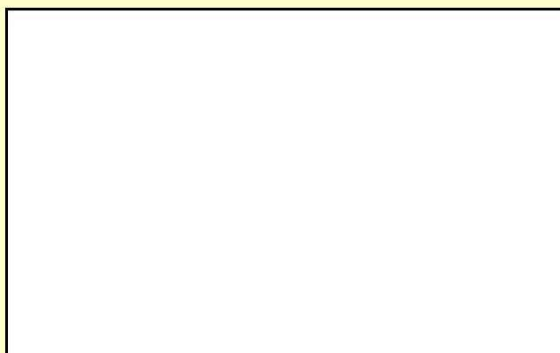
Druh bydlení
Vlastnické nebo užívací právo
Prostor pro dítě v bytě
Vybavení, čistota
Vyloučená lokalita
Stav bytu, budovy, stav hygienického zázemí

Informaci zajistí: OSPOD, návazná služba apod.
Metodou: rozhovor, pozorování atd.

Finanční situace

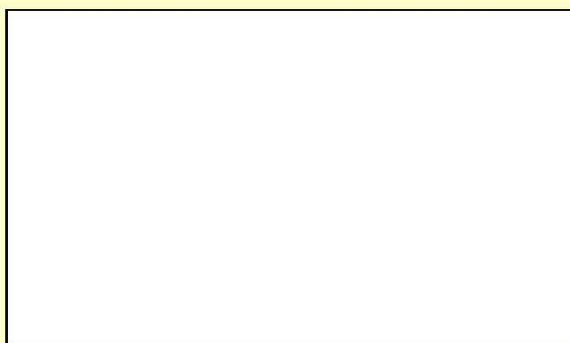
Finanční aspekty- dlouhodobý příjem domácnosti
Nárok rodiny na dávky a pobírání dávek rodinou příjem potřebný k zajištění potřeb rodiny
Způsob, jak rodina s příjmem nakládá
Dluhy v rodině

Informaci zajistí: OSPOD, ÚP, Česká správa sociálního zabezpečení apod.
Metodou: rozhovor, pozorování, zpráva z ÚP, ČSSZ atd.

Sociální začlenění rodiny

Kriminalita
Domácí násilí
Zdravotní znevýhodnění
Zaměstnanost
Zneužívání návykových látek
Sociální status rodiny

Informaci zajistí: OSPOD, policie, lékař, ÚP, apod.
Metodou: rozhovor, pozorování, zpráva z ÚP, policie atd.

2. Hodnocení rodičovských kompetencí a rodičovské kapacity

Základní péče

Zajištění výživy,
tepla, obydlí, oblečení
hygieny, zdravotní péče,
Omezování pohybu/omezování přístupu domů
Zajištění využívání služeb různých organizací
(zdravotních, vzdělávacích, sociálních)

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Zajištění bezpečí a ochrany

Psychické trestání
(slovní vyhrožování, ponižování apod.)
Fyzické trestání
Sexuální zneužívání
(rodičem, jiným příbuzným, třetí osobou)
Ochrana před zneužitím
(zabránění zneužití, opakování situace)
Fyzické bezpečí v domácnosti

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře, policie, státní zastupitelství atd.

Citová vřelost

Vztah dítěte a rodiče
Ocenění dítěte rodičem
Emocionální podpora dítěte
Schopnost empatie a adekvátních reakcí na dítě

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Stimulace a podněty

Komunikace s dítětem
Četnost interakce rodiče a dítěte
Vzdělání a školní docházka
Množství a kvalita podnětů
Volnočasové aktivity
Přístup rodičů ke vzdělávání dětí

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Vedení a hranice

Informovanost/zájem rodičů o dítě
Míra kontroly, tolerance a pozitivních vzorů
chování, podpora samostatnosti

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

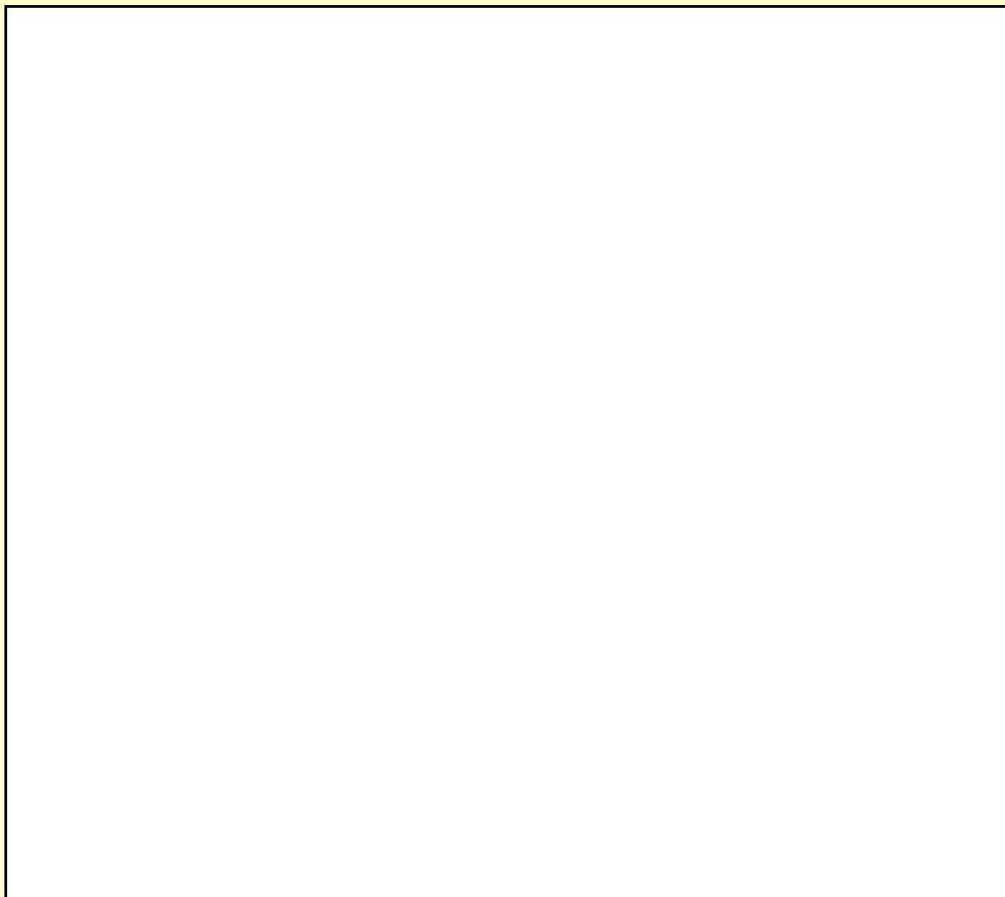
Stabilita

Stabilní pečující osoba
Stabilní bydlení
Zaměstnání rodičů
Hospodaření s penězi
Změny ve složení členů domácnosti

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Specifika vyžadující zvýšenou pozornost

Nizký věk dítěte (0-3)
Není známa identita dítěte (nalezenec, babybox)
Příznaky psychického, fyzického, sexuálního zneužívání
Zdravotní stav dítěte vyžaduje trvalou péči
Trestná činnost
Prvky násilí v rodině
Výskyt závislosti v rodině
Fyzické, nebo psychické onemocnění rodiče
Vícečetné sourozenecké skupiny
Cizí prvek (dítě cizinec bez rodičů, dítě s rodiči cizinci)
Opakované umístění dítěte mimo rodinu, dítě stříдалo (výchovné) prostředí
Šikana
apod.

Individuální plán ochrany dítěte

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termín

Jméno a příjmení sociálního pracovníka

Podpis

Datum

Rodiče či jiné osoby zodpovědné za výchovu seznámeni

Datum

Podpis

Datum

Podpis

